

Година IX.

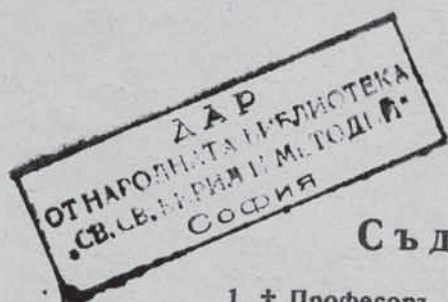
София, Юний 1937 г.

Книга 6 (86)

ИЛЮСТРАЦИЯ ИЛИНДЕНЪ

ИЗДАНИЕ НА ИЛИНДЕНСКАТА
ОРГАНИЗАЦИЯ

Съдържание:

1. † Професоръ д-ръ Любомиръ Милетичъ — отъ „Илинденъ“.
2. Проф. д-ръ Любомиръ Милетичъ — отъ Дим. П. Пандовъ.
3. Скръбта на българския народъ за проф. д-ръ Любомиръ Милетичъ — речи, произнесени на погребението му.
4. Спомени за професоръ д-ръ Любомиръ Милетичъ — отъ инженеръ Христо Станишевъ.
5. Драги витязи на българския народъ — речъ отъ Димитъръ Попандовъ.
6. Прослава на Гоце Дѣлчевъ.
7. — Химнъ на Костурчани — отъ † Мих. Николовъ.
8. Бегли спомени отъ революционното Костурско — отъ Спиро Василевъ.
9. Църковно-училищното дѣло въ гр. Тетово и околията — отъ Ил. Ив.
10. Христо Николовъ Усталъковъ.
11. Явна благодарностъ.
12. Паметно утро за Гоце Дѣлчевъ въ Варна — отъ Копитаръ.
13. Щедра дарителка.
14. Политически отдѣлъ.
15. Изъ вестниците и печата.
16. Окръжно отъ Ржководното тѣло на Илинденската организация.

ИЛЮСТРАЦИЯ ИЛИНДЕНЪ

Редакторъ: КИРИЛЪ ХРИСТОВЪ

Редакция и администрация: ул. „Пиротъ“, № 5, телеф. 2-19-32

Годишенъ абонаментъ за Царството — 120 лв., за Европа — 200 лв., за Америка — 2 долара. Отдѣленъ брой 15 лв

Списанието е одобрено отъ Министерството на Народн. Просвѣщение съ окржно № 40,358 отъ 28 XI. 1933 г.

ILLUSTRATION „ILINDEN“ Rédaction et administration: rue „Pirot“, 5. — Sofia, Bulgarie

† Професоръ д-ръ Любомиръ Милетичъ

Нещастията едно следъ друго се сипятъ върху бълг. народъ. Въ безплодната епоха, въ която жи-

ничиха предъ духа на този, който презъ цѣлия си животъ работи само въ една насока — въ освѣт-

ляване на правдата и истината съ лжчитѣ на свещената, на истинната наука и въ постояненъ зовъ за повече правда къмъ онещастливената му родна земя, хранителката и създателката на българския духъ, на българската просвѣта и култура.

Щастливото съчетание на здравия духъ въ здравето тѣло бѣ създадо отъ професоръ Любомиръ Милетичъ учения мжжъ отъ I-степенна величина не само въ малката по обемъ бълг. държава и наука. Общопризнато е отъ всички, че съ неговата смъртъ загина най-великия славистъ въ цѣлия свѣтъ. И вѣкове ще минатъ, съчиненията и мненията на незаможния нашъ покойникъ ще служатъ за справочна книга на всички, които сждбата ще опредѣли за жреци въ храма на славянската наука.

Скромненъ, чрезмѣрно трудолюбивъ и продук-

† Професоръ д-ръ Любомиръ Милетичъ.

вѣемъ и която не създава сили отъ I величина, изгасването на свѣтила, като починалия на 1 юний н. г. професоръ Любомиръ Милетичъ хвърля въ тревога тѣзи, които виждаха въ него будния стражъ на народнитѣ ни идеали, войника, застаналъ на вѣченъ постъ предъ дверитѣ на отечествената святая сватихъ, готовъ да пониже съ острieto, което бѣ калилъ въ своето безгранично родолюбие и въ огъня на чистата наука, сърдцето на всѣки, който би дръзналъ да оскверни скиинята съхраняваща скрижалитѣ на българския родъ, на народнитѣ ни добродетели. И не безъ символично значение ще остане в се на родна та скръбъ и поклонението предъ неговитѣ останки на всички

слова на бълг. народъ — царъ и представители на бълг. воененъ гений, църква и граждански власти, учени и прости, бедни и богати, всички колѣ-

всички, които сждбата ще опредѣли за жреци въ храма на славянската наука.

венъ, безъ да вдига какъвто и да е шумъ около себе, Л. Милетичъ не започна дѣло, което да не се увѣчае съ неизблена слава. И трудътъ на неговата непрекъсната дейностъ ще краси на вѣчни времена нашия университетъ, чийто здрави основи той гради презъ дветѣ трети на неговия жавотъ, нашата академия на наукитѣ, чийто обилна свѣтлина върху историята на българския народъ и езикъ, върху диалектологията и етнографията му подъ неговото вещо ръководство осѣни съвеститѣ на академицитѣ отъ почти всички академии на наукитѣ въ Европа, които го провъзгласиха — едни за почетенъ докторъ, други за свой дописенъ членъ — и Макед. наученъ институтъ, отъ който съ своята твърда воля и съ своето прозрение създаде огнището, което ще освѣтава обществената съвестъ по отношение правото на македонския българинъ — въ частностъ и на българина отъ всички покрайнини въобще — да се радва на свободенъ животъ и човѣшки отношения въ земята, която го е създала.

Неговитѣ 400 научни трудове ще сж вѣченъ паметникъ на неговия денонощенъ трудъ и презъ вѣковетѣ ще се подчертаватъ и ще се заучаватъ наизустъ като най-авторитетни мнения и истини по славяноведението, а десетѣ годишнини на редактирания отъ него „Македонски прегледъ“ ще красятъ периодическия печатъ не само у насъ но и въ цѣлия свѣтъ, толкова по своята форма и външенъ видъ, колкото по научността на своя разнообразенъ и строго подбранъ материалъ.

Проф. д-ръ Любомиръ Милетичъ

Изгубихме още единъ отъ не малкото учени, които люлката на славянската писменостъ — Македония — е дала на българската наука. Ученъ отъ първостепенна величина, съ широкъ творчески замахъ, съ дълбоко проникновение, съ непоколебимъ характеръ и съ непобедима воля, той е първиятъ изпомежду основателитѣ на нашата сегашна гордостъ — университета ни; той е, който прочете първата лекция въ тази наша светиня. 400 негови научни трудове обогатиха нашата наука и я прославиха въ чужбина. Но незабравимиятъ професоръ д-ръ Любомиръ Милетичъ не бѣше само бѣлжитъ ученъ. Пламенно любящъ своя родъ и родина, той бѣше и активенъ, съ борческа доблестъ темпераментенъ общественикъ. Особено той бѣше неуморимъ въ дѣлото за възтържествуване на правдата и истината по отношение онеправданата и многоизмъчената му родина. Голѣмъ жрецъ на науката той не потисна, не спрѣ поривитѣ си на македонски родолюбецъ. Неговото дѣло за Македония е така крупно, всестранно и трайно по постижения, щато го поставя между първитѣ, най-заслужилитѣ на родината си безсмъртни македонски великани. Любовете му къмъ родината го стимулираше за трудове, въ които той бранѣше на научна почва българския народностенъ обликъ на Македония и нейното свещено право на свободенъ животъ, а отъ никого неоспорвания му авторитетъ на ученъ го по-

Като вещественъ паметникъ на неговата непрекъсната мисль за родната му страна и за борбитѣ, които трѣбва да се водятъ за нейното освобождение, ще служи македонския домъ въ София, издигнатъ по негово внушение — величественъ, импозантенъ, така както бѣ величава и всеотдайна борбата на македонския българинъ за свободата на чудно красивата му родна земя.

Покрай своитѣ просвѣтителни, покрай Паисия и Неофита Рилски, край братя Миладинови, Райко Жинзифова и Панарета Нишавски, край Даме и Гоце и плеадата труженици за свободата и просвѣтата на родъ и отечество, Македония ще запише въ златнитѣ страници на своята история и своя уроженецъ професоръ д-ръ Любомиръ Милетичъ, чийто име ще окриля духоветѣ на всички, които той научи да живѣятъ и да дишатъ, да действуватъ и промишляватъ единствено за напредъка и за величието на българския родъ, кждето и да се намира той.

Смирень и дълбокъ поклонъ предъ паметта на най-знатния у насъ и съ свѣтовна известностъ съвремененъ българинъ. Дано празнотата, която той оставя, да вдъхнови неговитѣ безчетъ ученици и последователи да грабнатъ тѣ оржжието, което неговата ръка изпусна, и да застанатъ като него върни стражи предъ дверитѣ на отечествения олтаръ и го пазятъ така, както той го пази презъ цѣлия си животъ отъ сквернъ, съблазнѣнъ и кощунство.

„Илинденъ“

сочваше като необходимъ винаги, когато се касаеше да се защити по частенъ или официаленъ редъ въ чужбина свѣтлата кауза на македонскитѣ борци. И за това името на професоръ д-ръ Любомиръ Милетичъ се преплита неизмѣнно въ всички било славни, било трагични етапи на македонскитѣ освободителни борби отъ 45 години насамъ. Въ своята всеобемлюща дейностъ скжпиха покойникъ обгърна и насъ, илинденци, за което сме му най-сърдечно благодарни и ще му бждемъ вѣчно признателни. Той се нареди въ нашитѣ редове съ перо въ ръка и увѣковѣчи нашата, макаръ и не постигнала целта си, но все пакъ чувствна борба въ миналото, като не пропусна да използва пребиваването на първитѣ, най-видни наши ръководители, прибрани въ свободна България следъ потушаването на илинденското възстание, и записа споменитѣ имъ по тѣхенъ личенъ разказъ. Тия спомени, обнародвани въ 13 отдѣлни тома, съставятъ едва ли не най-ценния суровъ материалъ за историята на славнитѣ македонски освободителни борби. Съ този си животъ пакъ, тъй дълбоко осмисленъ и ползотворенъ за българския народъ, кждето и да живѣе той, проф. д-ръ Л. Милетичъ зае мѣсто всрѣдъ нашитѣ безсмъртници. Нека го изпратимъ при тѣхъ съ хвала, благодарностъ и признателностъ и нека тачимъ паметта му въ вѣки вѣковъ!

Дим. П. Пандовъ

Скръбта на българския народъ за проф. д-ръ Любомиръ Милетичъ

Непрекъснатитѣ негови научни трудове и изследвания по разни въпроси изъ нашата филология и въобще върху славяноведението, като че ли бѣха задоволители неговия вътрешенъ миръ и бѣха създали самодоволството, което изживява всѣки съзнателно изпълнилъ дълга къмъ родъ и отечество.

Оставяше му една мечта — довършване маке-

донския народенъ домъ и запазването му за македонския наученъ институтъ, за македонската емиграция. И всѣко негово явяване въ дома съ видимо постигнатитѣ нови постижения радваше го твърде много. Една лека благородна усмивка осияваше неговата още по-благородна физиономия и очертаваше радостта, която гадаличкаше неговото сърд-

це, неговото честолюбие, толкова пжти наранявано от критиките на хора, които оправдаваха неотзивчивостта си, нежеланието си да подпомогнат изграждането на дома с нѣкакви въобрази ми грѣшки от страна на създателите на тоя домъ, грѣшки, които може да се случатъ и неминуемо се случватъ при всѣки строежъ.

Но домътъ вече се издигна импозантенъ, величественъ! Той изпитваше удоволствието на стопанина, който следъ кръстни страдания се готви да настани семейството си въ създадения отъ него имотъ. И се загрижи за освещаването му. „Трѣбва да се поржча съответна мобилировка за голѣмия салонъ, защото на освещаването ще поканимъ най-видните представители на бълг. общество. А ще ни почете съ присѣствието си, може би и . . . не се доизказа, но една тънка усмивка очерта самотоволството, което видимо изпълняше съ радостъ сърдцето му. Грижеше се и за най-малките дреболии и даваше постоянно своите наставления.

Чухме въ началото на май, че г. проф. Л. Милетичъ заболѣлъ — леко. Това съобщение изненада всички. Убояхме се, защото е казано: „Егда во мире обрете мѣ ся, тогда во гробѣ положимъ ся“.

За срѣда сутринта, 2 юний, бѣ съобщено за освещаване новото помѣщение на македонската кооперативна банка, която що туку бѣ се настанила въ македонския домъ. Въмѣсто веселъ български трицвѣтъ бѣ провиснало траурно знаме. Жегна ни нѣщо. Разбрахме. И отидохме да му се поклонимъ и, да цѣлуемъ дѣсницата, която презъ цѣлия си животъ пазилъ народния ни храмъ отъ всѣкакво вражеско настѣпление, да паднемъ на колѣне предъ голѣмия македонски българинъ, който изнесе по най-достоеенъ начинъ копнежите на цѣла Македония за правда и за свобода. И занизаха се еднакво въ кжщи, както и въ академията на науките, кждето бѣ изложено тѣлото му, въ нескончаема върволица поклонниците предъ гордостта на бълг. народъ. Поклони му се и Царь, и министри, и цѣлия генералитетъ, и всички военачалници, и представители отъ всички наши съсловия и власти. И стана небивало до сега у насъ погребение. Митрополити и епископи (по двама), свещеници (15) и дякони (двама) много венци (21), много оредени (9), най-видните наши учени и маса народъ — църквата Св. София бѣ препълнена съ почитатели, остана маса свѣтъ и на площада предъ църквата — всичко бѣ се стекло да допринесе за по-тържественото изпращане останките на мастития ученъ, който бѣ разпрострѣлъ славата на българската наука далечъ задъ границите на цѣла Европа. И много трогателни слова се казаха въ негова честь, слова, които трѣбва да се събератъ и издадатъ за назидание на поколѣнията, защото въ тѣхъ се очертаваше горестта на цѣлия ни народъ по изгубенъ достоеенъ представителъ.

По изричното желание на семейството на покойния цѣлото опѣло се извърши на църковно-български езикъ. Църковниятъ хоръ пригласяше на ектениите на дяконите. Около тѣлото — уважаваната отъ всички г-жа Милетичъ, която презъ цѣли 52 години се е грижила да създаде на своя съпругъ обстановка, даваща му възможностъ да служи всеотдайно на българската наука и национална кауза. Тукъ бѣха и 3-ти му достойни дѣщери съ тѣхните съпрузи, издигнали се до най-високото стѣпало на обществено положение. Министри, бивши министри, професори и учени — всички достойно изразиха

скръбта на българския родъ по изгубения достоеенъ синъ.

Митрополитъ Стефанъ следъ встъпителните си думи каза: „Бѣхъ малко дете, когато се чу изъ родопския край, че се дирѣли старци и старици да пѣятъ и да приказватъ български пѣсни и приказки, защото дошли учени отъ София да прсучватъ бълг. езикъ. Професоръ Милетичъ квартирува около 2 седмици въ бащината ми кжща. И се сближи съ мѣстното население толкова много, като че ли и той бѣ роденъ въ нашия край.

И следъ непрекъснатъ денонощенъ трудъ, той извика:

— Еврика — намѣрихъ — въ основата на българския езикъ лежи Родопското и източно македонското наречие.

Министрътъ на народното Просвещение, г. Н. Николаевъ държа пламенно високопатриотично слово, съ което обърна вниманието на всички присѣстващи. И той изрази тжгата на бълг. народъ по загубата, която претърпе младата още българска наука съ смъртта на професорите — Ив. Шишмановъ, Б. Цоневъ, Ив. Златарски, Ив. Георговъ, Ас. Златаровъ, А. Иширковъ и съ сега оплаквания проф. Л. Милетичъ, който отстояваше презъ цѣлия си животъ народните ни идеали и оборваше съ желѣзната логика на свещената наука всички нашествия върху цѣлостта на българския народъ. Погромите отъ 1912 и 18 год. и новото разкъсване и заробване на българските земи се отразиха най-скрушително върху душата на великия неуморимъ борецъ за народни правдини. Но тѣ не го сломиха, напротивъ тѣ укрепиха още по-силно неговия все така запазенъ бодъръ духъ и съ още по-голѣмъ жаръ започна да доказва неправдата, великата неправда извършена съ българския народъ и съ земята, въ която се бѣше родилъ той. Професоръ Л. Милетичъ, еднакво както и другъ единъ сжщо така голѣмъ българинъ — Дим. Мицевъ — защищаваха бълг. народни идеали въз основа на правдата и на истината, безъ да могатъ да си обяснятъ, че правдата и истината не сж най-мощните аргументи при разрешаването на политическите въпроси.

Професоръ Ст. Романски изрази тжгата на Университета по тежката загуба.

Опечалено събрание!

Раздѣляме се днесъ съ единъ голѣмъ ученъ, голѣмъ патриотъ българинъ, голѣмъ човѣкъ — човѣкъ голѣмъ по умъ, по чувства, по воля и енергия — една хармонично развита натура, необикновена въ нашия общественъ животъ: у него устремътъ за издиране и установяване научни истини здраво бѣ съчетанъ съ дълбокото съзнание за личенъ и общественъ дългъ, любовта къмъ близки и семейство — съ безграничната привързаностъ къмъ родъ и родина, чиято свобода и добруване бѣ жадванъ неговъ идеалъ до последния му мигъ и мощенъ двигателъ въ всички негови начинания — научни и обществени.

Роденъ въ Македония — въ Шипъ, на 1 януарий 1863 г. — въ едни времена, когато българските земи отъ Дунавъ до Бѣло море и отъ Черноморския брѣгъ до Албанските планини представяха едно цѣло, оживѣно отъ борбите за църковна независимостъ и идеала за освобождение, петнадесетгодишниятъ юноша преживява горчивото разочаро-

вание отъ подълбата на България въ 1878 г. на части и оставянето на родната му земя подъ турски власт. И когато по-сетне, следъ като добива висше образование, той се отдава на научни изследвания въ областта на най-родното, което човѣкъ може да има — майчиния си езикъ — той се хвърля отъ самото начало съ пламъ и страсть да обясни научно всички най-типични особености на днешния български езикъ, като такива, които го обединяватъ въ очертаниѣ широки предѣли и отличаватъ отъ всички други славянски езици, но които не сж чужди, не сж заети отъ съседнитѣ неславянски езици — ромънски, албански или новогръцки, — но които се дължатъ на вътрешно органично развитие на българския езикъ отъ неговата основа — старобългарски езикъ и дори отъ по далечъ — отъ общославянския езикъ. Предметътъ на неговата докторска дисертация — развоятъ на членната форма на българския езикъ като най-характерна негова особеностъ, гдето и да се говори той, е предметъ и на негови по-късни работи, въ които доказва, че се дължи на тенденция отъ праславянско време, както се вижда отъ началата на развоя на подобни форми още въ руския и въ полски езикъ. Сжщо така и загубата на падежнитѣ форми въ българския езикъ и на инфинитивъ и замѣната имъ съ аналитиченъ изразъ, все характерни особености на новобългарския езикъ, по които той се е отдалечилъ отъ старобългарски и отъ другитѣ славянски езици, сж постоянно предметъ на негово изследване все сж сжщата цель.

И за да докаже това, той се впуска въ издиряне и изучаване паметници на българския езикъ, по които може да се проследи тоя развој: на текстовѣтъ отъ езика на изчезналитѣ вече, поромънени, българи въ Седмиградско, на които той е най-добриятъ изследвачъ и издатель, на писанитѣ въ ромънскитѣ земи грамоти на български езикъ отъ XV—XVII в. като отражение на езикъ сжщо вече изчезналъ, на новобългарскитѣ паметници (дамаскини) отъ XVII—XIX в., въ които се отразява по-старо състояние на българския езикъ. Така неговото внимание се насочва и къмъ изследване старинскитѣ особености — остатъци отъ падежи, инфинитивъ и звукови черти (напр. следи отъ носовки) — въ днешния български езикъ, особено въ нѣкои говори, напр., на павликянитѣ (български католици) въ Банатъ и въ България, изследвани отъ него въ всѣко отношение. Тръгналъ по тоя пѣтъ, Милетичъ се отдава на изучаването българскитѣ говори изобщо и въ продължение на нѣколко лѣта, съ подкрепа на Виенската академия на наукитѣ, пропътува преди близу 40 години цѣла източна България, за да изследва българскитѣ говори въ тая частъ на нашето отечество и да положи въ две съчинения, издадени отъ тая Академия, основитѣ на българската диалектология. Единството на българския езикъ въ неговитѣ наречия бѣ цель на неговитѣ научни работи въ тая областъ и тя намѣри целостенъ изразъ въ една синтетична негова статия подъ сжщия насловъ (въ сп. Български прегледъ, 1929 г.). Това единство именно биде подчертавано отъ него и въ редица етнографски студии, защото и за него, както и за всѣки добъръ ученъ въ подобна областъ, езикъ и битъ, езикъ и народностъ сж нѣща недѣлими. И напълно естествено е тогава, че въ голѣмото научно списание „Македонски прегледъ“, който той толкова често редактираше вече десетъ години, почти отъ основането му до днесъ, той по необходимостъ трѣб-

ваше да отдѣля много мѣсто за статии и критики по езикови въпроси, защото несъмнено въ езика е тежестта на нашитѣ нахърнени права, особено на западъ — въ Македония.

Борбитъ за свободата на тая поробена негова родина бѣ елементъ въ живота на Милетича не по-слабъ отъ работата му въ областта на науката. И мжчно би било да се каже, за коя отъ дветѣ той е отдѣлялъ повече време. За тая свобода той се борѣше съ силното оржжие на научната аргументация и на перото, съ изложения и мисли отъ рода на тия, познати отъ времето преди освобождението на България. И когато единъ день проблѣсна надеждата за свобода и обединение на всички български земи, откъснати въ Берлинския конгресъ, Милетичъ еднакво мислѣше и за своята родна Македония, и за Добруджа и за Тракия. И никой подълбоко отъ него не е преживѣлъ ужаса на разочарованието предъ изчезналия миражъ: неговата книга-анкета върху жестокоститѣ въ Тракия, напр. е дѣло на човѣкъ, който съ непосилни борби надъ себе си се бѣ заелъ да опише сцени, непознати по жестокости — като материалъ за състрадание и правда къмъ българския родъ. А това можеше да направи само човѣкъ съ необикновено силна воля за преодоляване всички трудности, вътрешни и външни, за постигане известна цель.

И това е, собствено, най-сжществената черта на покойника и като ученъ, и като личностъ — несъмнено една отъ най-издигнатитѣ въ нашия общественъ животъ. Нѣма дѣло започнато отъ него, което той, въпрѣки всички трудности, да не е довършилъ. Той е, както се знае, единъ отъ създателитѣ и първи преподаватели въ отвореното въ 1888 г. Висше училище въ София. Когато въ 1904 г. се прокарваше законътъ за преименуването му въ университетъ, неговото име на познатъ вече ученъ се поменуваше като едно отъ основанията, че това висше учебно заведение заслужено ще може да носи новото си име. Той бѣ въ сжщото време най-непоклатимиятъ бранителъ срещу всички посегателства върху академическата свобода, толкова необходима за процвѣтяването на висша наука, и неговиятъ примѣръ винаги ще въодушевява академическата колегия, колчемъ тая свобода бжде застрашена. И въ 1911 год., когато съ законъ да се преобрази Българското книжовно д-во въ Българска академия на наукитѣ, посочваше се като оправдание на първо мѣсто името и авторитетътъ на Милетичъ, нейнъ председателъ отъ смъртта на Ив. Евстр. Гешовъ до днесъ.

Като всѣки добъръ българинъ, който, за да осигури спокоенъ животъ на своето семейство, се грижи да му създаде собственъ домъ, Милетичъ положи много сили за доизкарване сградата на Университета и издигане университетската библиотека задъ нея, а сжщо и за изграждане собствено помѣщение отъ Българската академия на наукитѣ. И когато се създаде Македонския наученъ институтъ, у него се породѣ веднага идея — днесъ и тя осжществена — за изграждането собственъ домъ за прибиране и култивирание духовнитѣ ценности на поробената му родина въ столицата на България.

Ето какъвъ бѣ нашиятъ покойникъ като ученъ и като български гражданинъ, който умрѣ съ голѣма тжга на сърдце — тжга и на всѣки добъръ българинъ — че не можа да види своята родина освободена и българското племе обединено. И колко силна бѣ тая тжга, тая мжка на преживѣлъ и изстра-

далъ всичко българинъ, свидетелствуватъ последнитъ му думи, казани съ мъжката на човѣкъ, който се бори съ смъртта: „За България искамъ азъ, искамъ... добро!“ Да, Милетичъ умрѣ съ последно желание — добро за България. Това е последната му мисль, последно желание, последна воля.

Тия думи сж на единъ голѣмъ човѣкъ, голѣмъ българинъ и изповѣдъ и зовъ къмъ всички българи — да се проникнатъ отъ неговия неизпълненъ идеалъ — добро за България.

Чулъ го Богъ и Богъ да го прости!

Г-нъ Никола Стояновъ, подпредседателъ на Македонския наученъ институтъ, каза:

Ваши Високи Преосвещения,

Професоръ Любомиръ Милетичъ, основателъ на Македонския наученъ институтъ и неговъ дългогодишенъ председателъ, се пресели въ вѣчността.

Силно наскърбенитъ членове на Македонския наученъ институтъ тжгуватъ за голѣмата загуба на своя дълбоко почитанъ председателъ, роденъ въ героичния Щипъ, синъ на Македония, Родината и на много други именити българи. Тѣ тжгуватъ за загубата на тоя голѣмъ ученъ, голѣмъ родолюбецъ и общественикъ, голѣмъ българинъ.

Професоръ Милетичъ бѣше най зривиятъ и непоклатимъ стълбъ на Македонския наученъ институтъ отъ основаването на института до последнитъ дни на своя земенъ животъ.

Македонскиятъ наученъ институтъ, основанъ на 22 септемврий 1923 г. по родолюбивата инициатива на видни български учени отъ Македония и отъ свободна България, избра още въ учредителното си събрание професоръ Милетичъ членъ на първия управителенъ съветъ на института.

Професоръ Милетичъ е председателъ на Македонския наученъ институтъ отъ 1928 г. насамъ. Авторъ на устава на Македонския наученъ институтъ, той е непрекъснато редакторъ на списанието на Македонския наученъ институтъ — „Македонски прегледъ“, отъ началото на издаването му, съ изключение на първитъ две книги.

Независимо отъ родолюбивата дейность на покойния професоръ, като членъ на управителния съветъ на Македонския наученъ институтъ и впоследствие като неговъ председателъ, огромна е неговата заслуга при редактирането и издаването на „Македонски прегледъ“. Предаденъ изцѣло въ служба на народа си, силно огорченъ отъ незавидната сждба на българското племе, той разтвори широко страницитъ на „Македонски прегледъ“ за защита възъ основа на историческата правда, на фолклора и на етнографията, правдата и интереситъ на цѣлокупния български народъ, съ което повдигна високо престижа на Македонския наученъ институтъ като храмъ на истинска наука. „Македонски прегледъ“, получаванъ въ всички университетски библиотеки, научни академии и славянски институти, стана научна трибуна отъ първостепенна величина и съ свѣтовна известность на цѣлия ученъ свѣтъ. Страницитъ на „Македонски прегледъ“ обгръщатъ научнитъ трудове не само на българскитъ слависти, но и на тия отъ външния ученъ свѣтъ.

Професоръ Милетичъ, самъ ученъ отъ първа величина, надаренъ отъ Провидението съ творчески гений, проникателна мисль, силенъ духъ и високо родолюбие, независимо отъ многобройнитъ си отдѣлни трудове въуху българската диалектология, българ-

ската етнография, плодъ на дълбоки и добросъвестни научни изследвания, взе дейно участие и въ списването на „Македонски прегледъ“.

Той, въпрѣки тежкитъ условия за съществуване у насъ на всѣко научно издание, бѣ щастливъ да приключи десетата годишнина на „Македонски прегледъ“, който въ своитъ 42 книги дава обиленъ материалъ и хвърля научна свѣтлина върху езика, историята, етнографията и стопанския животъ на Македония, върху историята на цѣлокупния български народъ, върху освободителнитъ борба на македонскитъ българи, а сжщо съдържа статии до-сежно съседнитъ страни на Балканския полуостровъ. Участието на професоръ Милетичъ въ списването на „Македонски прегледъ“ наброява 29 статии и 115 рецензии и книжовно-научни отзиви.

Въ връзка съ дейността си въ Македонския наученъ институтъ професоръ Милетичъ е авторъ и на други 13 отдѣлни трудове, издания сжщо на Македонския наученъ институтъ.

Покойниятъ прояви сжщото родолюбие и не малко грижи и усилия и за изграждането на Македонския домъ — храмътъ на Македонския наученъ институтъ. Той съ голѣма радостъ очакваше неговото вече наближило тържествено освещаване, обаче, неумолимата сждба отреди другояче. Горестъта и загриженостъта за по-свѣтло бждеще на своя родъ, сломи физиката на тоя духовенъ титанъ, и той напустна земния животъ съ запазена духовна сила, съ умствена бодрость и съ беззаветна обичъ къмъ България и къмъ цѣлокупния български народъ.

Като ученъ отъ първа величина, професоръ Милетичъ бѣ високо цененъ и отъ цѣлия външенъ свѣтъ. Той бѣ дописанъ членъ на голѣмо число чужди академии на наукитъ; на юбилея си преди четири години за 50 годишна научна дейность, биде поздравенъ отъ всички университетски и научни институти; за юбилейния му сборникъ, единъ голѣмъ томъ отъ 580 страници, изпратиха статии всички видни слависти.

Професоръ Милетичъ бѣше и голѣмъ славянинъ. Той ратуваше и милѣше за братско разбирателство и за добруване на всички славяни.

Ние, членоветъ на Македонския наученъ институтъ, ученици и другари на голѣмия покойникъ, съ смиреность и благоговение се покланяме предъ неговото величаво и безсмъртно дѣло и предъ скжпитъ негови тленни останки, съ молитва къмъ Бога, казваме:

Лека прѣстъ и вѣчна паметъ!

Председателътъ на временната комисия г. Коста Николовъ изказа скръбъта на Македонската емиграция за загубата, която тя понесе съ кончината на непрежалимия свой достоенъ вождъ, съ думитъ:

Опечалени братя и сестри!

Изпращаме единъ отъ духовнитъ водачи на племето ни.

Водачъ отъ първа величина.

Ученъ съ свѣтовна известность.

Цѣлъ половина вѣкъ името на професоръ Милетича не слѣзе отъ висинитъ на славянската научна мисль.

Неговото име се редѣше съ имената на най-великитъ слависти. За заслугитъ на професоръ Милетича въ полето на науката, други говориха.

Азъ съмъ подъ напора на едно друго чувство,

което ме кара да спра вниманието Ви върху друга една дейност на бележития покойник. Азъ искамъ да Ви кажа нѣколко думи за общественика професоръ Милетичъ, за Милетича — борецътъ за македонската свобода. Неговитѣ заслуги въ тая областъ съперничатъ съ заслугитѣ му като жрецъ на чистата наука. Обширнитѣ научни познания на професоръ Милетича го правѣха силенъ водачъ и на македонското обществено поприще.

Роденъ въ робска Македония, тоя коравъ щипянинъ отъ младини възлюби своята Родина и ѝ служи достойно до последния ударъ на великото си сърдце.

Безъ преувеличение може да се каже, професоръ Милетичъ е най-крупниятъ духовенъ водачъ на македонскитѣ българи въ борбата имъ за правда и за свобода. Въ тая борба, свѣтлиятъ неговъ умъ бѣше нашата пжтеводна звезда. При най-трудни обстоятелства, всички обезнадеждени очи се обръщаха къмъ това свѣтило. И отъ него получаваха тѣ и правилна насока и вдъхновение да продължаватъ борбата.

Професоръ Милетичъ не бѣше за крайноститѣ въ освободителната борба. Той размахваше въ тая борба едно друго много по-силно оржие — *науката*. Чрезъ наука, перо и слово, професоръ Милетичъ половинъ вѣкъ брани Българска Македония отъ всички пристѣпи на многостраннитѣ ѝ врагове. Въ тая борба той създаде школа около себе си отъ по-млади борци. И ето, тия борци, въ тая трагична минута, въ едно страшно време за българщината, изобщо, оставатъ безъ своя великъ водачъ.

Професоръ Милетичъ живѣе толкова за Македония, като частъ отъ общото българско отечество, колкото и за България — свободната частъ отъ това отечество. Той живѣе и работи за цѣлокупния свой български народъ. И последнитѣ дни отъ живота си, когато тежко боледуваше, професоръ Милетичъ проучваше една печална наша действителност, старейки се да намѣри цѣръ за една рана, проникнала вече дълбоко въ общобългарската душа. Той се надѣваше, че скоро ще оздравѣе, за да напише обширна студия върху отношенията между свободни и поробени българи.

Но... Богу било угодно, да прибере професоръ Милетича въ Своитѣ небесни селения и да остави неговото последно желание да продължатъ и реализиратъ други. Дано, Богъ даде на България тия „други“.

Опечалени братя и сестри,

За човѣка сждятъ по следитѣ, които оставя следъ себе си. И колкото тия следи сж по-благородни и по-ползотворни, толкова и неговото име повече ще вдъхновява поколѣнията. Професоръ Милетичъ е единъ отъ рѣдкитѣ щастливци въ това отношение. Ние, по-младитѣ негови ученици и сподвижници, прелиствайки страницитѣ на неговия борчески животъ, не намираме нито една, отъ която да се стесняваме, че сме негови последователи. Той е великъ учителъ за насъ — македонскитѣ българи, както е великъ за своя български родъ. Той заминава печаленъ, че не видѣ мечтитѣ на цѣлъ български народъ осъществени.

Но затваряйки очи, той ни завеща своя примѣръ на труженикъ и борецъ и *повелята* — да следваме неговия пжтъ съ любовъ къмъ България и къмъ Македония; да следваме тоя пжтъ твърдо и самоотвержено. И ние, половинъ милионъ македонски

българи, прѣснати по всички краища на свободното отечество, прощавайки се съ тленнитѣ останки на нашия незабравимъ водачъ, *обещаваме тържествено да изпълнимъ неговия заветъ*.

Опечалени близки на покойния!

Моитѣ думи не могатъ да ви утѣшатъ. Но скръбта не е само Ваша, тя е всенародна. Въ тая минута, тя пълни съ сълзи очитѣ на всички българи отъ Дунавъ до Бѣло-море и отъ Черно-море до Шаръ-планина. Нѣщо повече — тя надхвърля границитѣ на нашето племе. Тя се чувства въ цѣлия славянски свѣтъ, гдето знаятъ кой бѣше Милетичъ, и гдето тачатъ идеалитѣ, на които слушеше той.

Но колкото и да е голѣма Вашата и нашата скръбъ, нека се подчинимъ на Божия промисълъ и да сберемъ сили за новитѣ борби, които ни предстоятъ. Въ името на покойния, и за негова паметъ, азъ, отъ името на цѣлокупната македонска емиграция въ България, пожелавамъ на всички ни успѣхъ въ тия борби.

Така само, великата и многострадалната за Родината душа на голѣмия българинъ *професоръ д-ръ Любомиръ Милетичъ* ще намѣри успокоение.

Нека бжде вѣчна неговата слава!

Миръ на праха му!

Богъ да го прости!

Надъ гроба председателтъ на Щипското братство г. М. Николовъ се раздѣли съ съгражданина си съ следнитѣ слова:

Опечалено семейство,

Опечалено събрание,

Често има голѣми хора, за които и малко да се каже е много казано. За нашия покойникъ е писано и говорено извънредно много, особено презъ годинитѣ 1912 и 1933, по случай 25 и 50-годишната му научна и обществена дейностъ, като по единъ внушителенъ начинъ му се засвидетелствува обща признателностъ. И сега по случай неговата кончина, се писа и говори много, но още толкова да се пише и говори, пакъ нѣма да имаме истинския ликъ на изключителния покойникъ, особено що се отнася до неговото родолюбие. Този, който по-отблизу го е наблюдавалъ, не може да не е видѣлъ, че професоръ Милетичъ впрѣгаше всичко — и наука и желѣзна воля, и голѣмия си авторитетъ — за утоляване на благородния огънь, който съ страшна сила бушуваше въ него — огъньтъ на родолюбието.

Професорътъ бѣше тежко боленъ, но кой знае какъ, менъ ми се струва каточели не бѣше толкова боленъ, защото до последния си моментъ той проявяваше небивалъ интересъ къмъ всичко, което поглѣщаше голѣмъ дѣлъ отъ неговитѣ възможности.

Може би, извънъ домашнитѣ му, азъ бѣхъ единъ отъ последнитѣ — едва единъ день преди неговия край — при него.

Професорътъ ме разпитваше до най-малки подробности за всичко — за Македонския наученъ институтъ, за толкова любимата му рожба, въ която вложи цѣлата си душа — списанието „Македонски прегледъ“, за строежа на Македонския домъ. И азъ прочетохъ въ голѣмитѣ му ясни очи неопишима болка отъ това, че нѣма да може да присѣтствува на опредѣления день на освещението на голѣмото му ново дѣло, Македонския домъ.

„Какете на г-дата да отложатъ освещаването му до моето оздравяване“, ми каза той.

Скъпи професоре, ти на другия ден ни напусна за винаги и сигурно една от големите ти болки беше и тази, че не можа да видиш завършека на сградата, която ти отне толкова време и труд, и въ която вложи толкова любов, защото повече от всякога съзнаваше нейното значение.

От историята на бележитите мъже на героичния Щип, от историята на македонското освободително движение, от историята на българската наука, от историята, най-после, на българския народ, се обърна още един лист, на който е написано светлото име:

проф. д-ръ Любомир Милетичъ.

Спомени за професоръ д-ръ Любомиръ Милетичъ

След коледните празници покойният наш другаръ, Проф. д-ръ Л. Милетичъ, беше наредил среща въ дома на Никола Стояновъ, за да разрешимъ някои висящи въпроси по постройката на Македонския домъ. След като разрешихме поставените от него на дневен ред въпроси, заговорихме за нашето минало и за нападенията, на които е бил изложен нашият народ през последните столетия.

Азъ, по предание от моята майка, разправихъ за нападението на Кукуш от арнаутите въ самото начало на 19 векъ и какъ моят прадед хаджи Христо хаджи Митровъ спасил живота си. Добавихъ, че съм от хаджийско колѣно.

Тогава и покойният проф. Милетичъ ни съобщи, че по предание от неговия баща, Георги Милетичъ, тяхното потекло било от Одринъ. Основател на тяхния род бил Миле войвода, от самия гр. Одринъ, от българската махала „Киришхана“. Тоя Миле войвода, след едно неуспѣшно въстание въ Одринския край, се прехвърлил въ Австрия, заселил се въ Нови-Садъ, свил тамъ гнѣздо и създалъ рода Милетичъ. Ималъ синъ Симонъ. А Симонъ ималъ двама сина: Свѣтозаръ и Георги — баща на нашия професоръ.

Георги Милетичъ дошъл въ Македония, останал български учител въ Велесъ, гдето и се задал. Отъ тоя бракъ, на 1 януари 1863 г., когато Г. Милетичъ бил учител въ гр. Щипъ, се е родил покойният проф. Л. Милетичъ.

През Балканската война той, покойният професоръ, ходил въ Одринъ да провери предаденото му от неговия баща. Намѣрил българската махала „Киришхана“, говорил съ стари люде, които му казали, че и тѣ сж слушали от своите родители да говорятъ за Милета войвода. Покойниятъ мислѣше, при възможностъ, да се справи съ старите архиви на Балплацъ въ Виена, гдето сж били записвани изселенците отъ Турция въ Австрия.

Историята на рода Милетичъ е подобна на историята на Георги Пеячевичъ — другъ българинъ, който следъ неуспѣха на Чипровското въстание се заселил въ Хърватско, получил баронска титла за неговите бойни отличия и създалъ известния родъ Пеячевичъ.

Горното съобщение на моя приятелъ проф. д-ръ Л. Милетичъ правя обществено достояние, за да обърнатъ внимание на него нашите историографи и особено близкия му приятелъ професоръ Романски. Надѣвамъ се, че проф. Романски ще проследи внимателно всички останали отъ покойния бележ-

На 1. I. 1863 г. училището на гр. Щипъ се е изпълнило съ радостъ, която се е разлѣла по цѣлия градъ, защото въ тоя денъ любимиятъ имъ учителъ... се е сдобилъ съ синъ — кръстенъ по-късно Любомиръ.

Сега, 74 години отъ тогава, правниците на тогавашните ученици сигурно ще наведатъ малките си главички и заедно съ останалите щипяни тамъ и организирани тукъ въ своето братство, на което покойниятъ беше редовенъ членъ, заедно съ цѣлия български народъ, ще кажатъ:

Богъ да прости големия българинъ Любомиръ Милетичъ.

Да бже вѣчна паметта му!

ки, които иматъ биографиченъ характеръ.

Азъ съмъ убеденъ, че нашиятъ приятелъ проф. Л. Милетичъ произхожда отъ войводско колѣно, защото и самиятъ той имаше войводски духъ и даваше въра и тласкъ на всякога, който влизаше въ досегъ съ него.

Отъ 3 до 11 ноември 1896 год. въ София заседаваше Третиятъ Македонски конгресъ. Тогава за пръвъ пътъ се запознахъ съ проф. Л. Милетича. Заседанията ставаха отъ 8 до 12 часа вечерта, а много пъти ставаха и следъ полунощ. Бѣха бурни, защото имаха раздвоение. Като подпредседател на конгреса, последното му заседание председателствувахъ азъ. То продължи до 3 часа сутринта. Изказаха се мнозина, но най-силна следа остави логическата и добре основана речъ на проф. Л. Милетичъ. Той разви значението на единомислието и сплотеността въ организации като нашата и изтрѣгна бурни ржкоплѣскания отъ всички делегати. Единството бѣ постигнато и се избра единодушно новия Македоно-одрински комитетъ отъ 12 души, при следния съставъ:

Генералъ о. з. Д. Николаевъ, Иосифъ Ковачевъ — професоръ, Пантелей Урумовъ — висшъ сдия, Алеко Константиновъ — адвокатъ и писателъ, професоръ д-ръ Л. Милетичъ, Александъръ Радевъ — адвокатъ, по-сетне министъръ, Андрея Ляпчевъ — журналистъ, по-сетне министъръ-председателъ, Георги Георговъ — търговецъ, д-ръ Н. Червенивановъ, зап. капитанъ Дуковъ, Димитъръ Ляповъ — Гурий и Хр. Станишевъ — инженеръ.

Илинденското въстание ни завари безъ Върховенъ комитетъ, защото той бѣше разтуренъ на 1 февруари 1903 год. отъ правителството на Д-ръ Ст. Даневъ. Но веднага следъ Илинденската епопея се основаха македонските благотворителни братства и за свързка между тяхъ се създаде едно управително тѣло, което нарекохме *Изпълнителенъ комитетъ* съ председателъ проф. Л. Милетичъ. Заседанията ставаха въ неговата стая. Той стоя на тоя постъ до априлъ 1912 година.

Презъ войните професоръ Милетичъ преброди Тракия и Македония, попълни своите езиковни изучавания и написа своя бележитъ трудъ „Разорението на тракийските българи“. Разправялъ ми е подробно, какви мъжки е изпитвалъ, когато е изследвалъ тия разорения и колко бѣли нощи е прекаралъ.

Следъ Ньойския Диктатъ проф. Милетичъ се посвети на дѣлото за защита на нашитѣ малцинствени права и бѣше въ близко общение съ новия Изпълнителенъ комитетъ съ Тодоръ Александровъ и съ неговитѣ другари.

До последния моментъ на живота си той бѣше съ цѣлата си душа и сърдце преданъ синъ на майката-родина и цѣлиятъ си умъ посвети на нея. Неуведаеми паметници за това сж: Македонскиятъ наученъ институтъ, неговитѣ издания „Македонски прегледъ“, „Споменитѣ“ на всички видни деятели отъ Илинденската епопея и Македонския културенъ домъ.

Той бѣше олицетворение на отечестволюбие, трудъ, постоянство и твърда воля. Той работѣше 14 часа презъ денонощието. Тая работоспособностъ проф. Милетичъ запази до последния часъ на живота си.

Проф. Милетичъ бѣ идеаленъ глава на семейство. Презъ своя 52 годишенъ семеенъ животъ той обкржи съ нѣжностъ, внимание и пълна привързаностъ своята съпруга, а преданността му и грижитѣ му къмъ неговитѣ внуци бѣха неизмѣрими. Изобщо не мога да намѣря думи, за да опиша неговия примѣренъ семеенъ животъ.

Професоръ Милетичъ заболѣ на 3 май.

На 4 май той ме повика чрезъ зетя си Начо Букурещлиевъ. Веднага отидохъ. Намѣрихъ го на легло. Той бѣ получилъ слабъ ударъ и лѣвата му ръка бѣ схваната. Но съ твърда вѣра ми разправи, че това е нищо, защото съ дѣсната си ръка ще може да пише и ще успѣе да завърши нѣколко спешни студии, които бѣ захваналъ, а сжщо ще може да подпише и договора за наемане на Македонския домъ и за „Македонски прегледъ“. Безпоеше се много, дали ще има въ печатницата достатъчно удариения за предаденитѣ да се набиратъ статии за книга 1-ва отъ 11-та годишнина на „Македонски прегледъ“ и настояваше да му донесатъ коректуритѣ. Неговата мисълъ бѣ непрестанно обзета отъ предстоящата му работа. *За доброто на България, за Македония, за бжецето на цѣлкупното отечество* (а най-много за затворенитѣ македонци). И затова, добави той: „Щомъ стана, ще напиша една студия върху духовнитѣ връзки между България и Македония“.

На 16 май ме повика пакъ. Отидохъ и — за голѣма моя радостъ — намѣрихъ го значително по-добре. Лѣвата му ръка се бѣше отпуснала и, за да ми покаже това, хвана ме за ръката и стискаше, както съ здрава ръка се стиска. Останахъ много доволенъ и му казахъ, че е оздравѣлъ вече. Подиръ това ми каза, че ме е повикалъ за следното:

На 14-ти срещу 15-ти май цѣлата нощъ мислихъ за Царя. Съставихъ една поздравителна телеграма до Царя, която не е предадена. Не съмъ спокоенъ за гдето не сж известни на царя моитѣ помисли“. Успокоихъ го, като му казахъ, че, когато оздравѣе, ще иска ауденция отъ Н. В. Ц. и ще му изложи всичкитѣ си съкровени мисли.

Драги витези на българския народъ

(Речь произнесена отъ председателя на Илинденската организация г-нъ Димитъръ Попандовъ при освещаването дома на запаснитѣ подофицери въ София на 15 май н. г.)

Тия самоотвержени рожби на измжчена Македония, които на младини, преди 34 години, вписаха въ страницитѣ на славната ни история-эпопея, рѣдка въ историята на другитѣ народи, Илинденци, създатели на чутовната илинденска епопея, Ви честитатъ отъ сърдце величествения Вашъ туку що

„Това добре“, добави той, „но на всѣки случай запиши телеграмата“ и ми я продиктува.

Телеграмата, както казахъ, изразяваше неговитѣ съкровени мисли за Царя. Затова и азъ, тълкувайки неговитѣ думи „на всѣки случай запиши телеграмата“ като желание да бжде предадена на Височайшия адресъ, ако го сполети смъртъ, позволихъ си, още на 3 юни, да я предамъ въ двореца.

Тоя день напуснахъ дома на Проф. Милетичъ успокоенъ.

Посещавахъ го често, и на 28 май той бѣше добре и говорѣше спокойно за бждащитѣ ни работи. Но друга подла болестъ го е дебнѣла. На 30 май една неочаквана атака отъ пѣськъ въ жлъчката предизвика криза и на 1 юний, въ 21 часа, загубихме нашия стѣлбъ.

Угасна професоръ Милетичъ. България изгуби голѣмия ученъ, признатия отъ всички за *пръвъ славистъ* отъ смъртъта на Ягича до днесъ. А Македония? — Да, Македония се лиши отъ *твърдата и непоколебима скала*, о която се разбиваха всички езиковословни фалшификации на чуждитѣ лъже-учени¹⁾, като се почне отъ М. Милоевичъ, когото самитѣ сръбски учени отъ голѣмината на Стоянъ Новаковичъ считаха за несериозенъ и повърхностенъ, и се свърши съ пребиваващия неотдавна въ София Градоевичъ.

Опѣлото на проф. Милетичъ се извърши на *старобългарски езикъ*, съ една внушителна тържественостъ. Въ тоя моментъ почувствахъ, колко е хубава Божествената литургия на стария нашъ езикъ. И колко е билъ правъ покойниятъ, когато се обяви противъ служенето въ църква на новия ни езикъ. Тогава разбрахъ и защо той е настоявалъ да се изучава основно старобългарския езикъ. И действително, обучението на нашето младо духовенство трѣбва да обема основното изучаване на старобългарския ни езикъ и старобългарската ни писменостъ. По тоя начинъ ще имаме просвѣтено духовенство, ще имаме и българи, които да подържатъ връзка съ стария ни езикъ.

България, Македония, Тракия, Добруджа и Западнитѣ покрайнини оплакаха милия ни *наставникъ* и съ голѣма скръбъ го изпратиха до вѣчното му жилище. Тамъ Мишо Николовъ, председател на Щипското братство, припомни последнитѣ думи на голѣмия покойникъ и се прости съ него, отъ името на щипяни.

Когато следъ погребението се върнахме въ дома на покойния, опечалената негова съпруга ми каза, че е много доволна отъ думитѣ, които Мишо Николовъ каза на гроба, и съжалява, че не е могла да чуе *илинденци* и *студентитѣ*. Успокоихъ я, като ѝ казахъ, че професоръ Милетичъ ще живѣе вѣчно въ насъ, както ще живѣе вѣчно неговото научно дѣло и неговиятъ благороденъ примѣръ.

Инженеръ Христо Станишевъ

¹⁾ („Професоръ А. Беличъ продължава да изопачава науката“, статия отъ професоръ Милетичъ въ „Македонски прегледъ“, година X, кн. кн. 3 и 4, стр. 51—60).

осветенъ домъ и съ радостъ Ви поздравляватъ по случай започващия отъ утре Вашъ XXIII редовенъ конгресъ

Майки въ редоветѣ на славната ни армия!

Тържествени моменти, какъвто е настоящиятъ, сж станции, на които се прави преценка на изми-

натия пжтъ и отъ които се насочва пжтътъ, който предстои да се изминава.

Изминатиятъ до сега отъ Васъ пжтъ, е пжтъ на слава и геройски подвизи. По тоя пжтъ Вие, за свободата, независимостта и благоденствието на българския народъ, кждето и да живѣе той, оросихте съ скжпоценната си блага кръвъ всичкитъ пжтища на благодатната българска земя и я осветихте съ стотицитъ хиляди безкръстни гробове на непрежалими другари. Нека въ този тържественъ моментъ велегласно заявимъ: не напразно е изминатъ този изобилно посланъ съ търни и бодили пжтъ! Той ясно сега ни сочи пжтътъ, който ни предстои да извървимъ. Та кой народъ въ борбата си за свобода, въ борбата си за осжществяване на народноститъ си идеали не е понасялъ разрушения? Кой народъ съ единъ напънъ въ продължение на нѣкакви си 40—50 год. напълно е осжществилъ своитъ народностни идеали?

Не, не е всичко свършено!

Новъ пжтъ ни предстои!

Прослава на Гоце Дѣлчевъ

На Томина недѣля въ квартала при Захарната фабрика въ читалището „Гоце Дѣлчевъ и Тодоръ Александровъ“ се отпразднува деня на патронитъ на читалището.

Салонътъ, великолепно изграденъ съ иждивението на македонската емиграция, бѣ препълненъ съ посетители. Отдадена бѣ заслужена почитъ на нашитъ достойни водители. Следъ водосвета, извършенъ отъ енорийския свещеникъ, председателя на читалището г. Милтеновъ приветствува гоститъ съ речъ, изразяваща значението на читалището и ролята, която му се възлага за издигването на квартала въ благоустройствено отношение и за социалнитъ грижи, които то дава възможностъ да се развиятъ, давайки подслонъ на дребнитъ дечица, чиито майки сж принудени презъ деня да печелятъ препитанието на семействата си.

Г-нъ Стоянъ Добруджалиевъ произнесе топло, прочувствено слово за патронитъ на читалището, което произведе силно впечатление всрѣдъ публиката.

Ученици отъ основното училище „Трайко Китанчевъ“ подъ вещото ръководство на учителитъ г-жа и г-нъ Милтенови изпълниха хорови и солови пѣсни, декламации, балетъ и разни игри по начинъ затрогващъ присжтствующитъ. Забавата продължи до къмъ единъ часа.

На учителитъ Милтенови, предстоятели на читалището, бѣ изказана голѣма благодарностъ за отлично изпълнената програма.

Поели тежкия учителевъ кръстъ, съ пълно съзнание и всеотдайностъ, тѣ не сж жалили време и трудъ, за да подготвятъ отъ беднитъ бѣжанчета отлични въ всѣко отношение ученици, бждещи достойни майки и граждани на озлочестеното отечество.

Хвала имъ. Дѣлбока признателностъ.

Членътъ на настоятелството на читалището, Ст. Добруджалиевъ, говори следното за Гоце Дѣлчевъ: „Следъ Берлинския договоръ положението въ Македония и Тракия бѣше лошо — тѣ останаха напълно подъ турската властъ, подъ гнета на турчина, който отъ нищо не бѣ се поучилъ и не бѣ забравилъ своя агалкъ. Тамъ продължиха безчинствуванията, беззаконията върху мирното християнско население, което постоянно бѣ ограбвано отъ турски разбойници, подпомагани отъ отговорни

Свѣтътъ е още въ такова положение, отъ което трѣбва да ни е ясно, че и предстоящиятъ ни пжтъ нѣма да е гладкъ, нѣма да е безпрепятственъ. Но само хора, недостойни да носятъ славното име българинъ, могатъ да се плашатъ отъ това. Величието на народитъ не се мѣри съ количеството на хората и съ квадратнитъ километри на земята имъ. Нищо, че сега сме потиснати, онеправдани. Желѣзото въ огнището и подъ тежкия чукъ се закалява, а здравитъ народи се закаляватъ въ страданията. Много сме страдали. Щемъ — не щемъ, предстоятъ ни още страдания. Да бждемъ готови смѣло да ги посрещнемъ. И ще ги посрещнемъ смѣло и гордо, стига идеала си народенъ да не помрачимъ, стига духа си да не изгубимъ.

Ние, илинденци, сме увѣрени, че това ще е и Вашата главна предстояща работа.

Богъ да я благослови, та тя да бжде:

Преди всичко за България и за българския народъ, кждето и да живѣе той!

Ура!

фактори. Нѣмаше една силна централна властъ, която да въведе редъ и дисциплина въ отоманската империя. Обаче, населението въ Македония не спѣше. Възраждането и освобождението на България бѣха създали свободолюбивъ духъ въ македонския българинъ — почва та за едно освободително движение бѣ подготвена. Чакаше се само нѣкой, който да организира и подготви населението за борба срещу вѣковния тиранинъ.

Яви се Дѣлчевъ — македонския Левски — и още много други знайни и незнайни герои, които се проникнаха отъ съзнанието, че Македония не може да очаква свободата си отъ вѣнъ и че трѣбва тя да се добие отъ самия народъ чрезъ едно голѣмо, добре организирано възстание, което би привлѣкло вниманието на европейската дипломация и би докарало автономията на Македония.

Състави се вътрешна революционна организация, чийто главенъ апостолъ и организаторъ бѣ Гоце Дѣлчевъ.

Роденъ на 23 януарий 1872 г. въ гр. Кукушъ, той е синъ на мжченицата-майка Македония и принадлежи ней, защото се борѣ и умрѣ за нея. Завършилъ VI класъ на Солунската гимназия, той постѣпва въ Военното училище въ София, въ което калява своя духъ и се предава на беззаветна служба на своя истерзанъ народъ. Напуска Военното училище въ 1893 г. и отива въ Шипъ, дето се срѣща съ Дамянъ Груевъ, разбира се съ него и си подаватъ ръка за съвмѣстна революционна работа.

Гоце и Даме сж първитъ апостоли за революционното движение въ Македония.

Съ своята задушевностъ, съ своята благостъ, решителностъ и храбростъ, Гоце пленяваше душитъ и сърдцата на своитъ съотечественици и имъ вдѣхваше ентусиазмъ, борчески духъ и вѣра въ освободителното движение.

Пълна характеристика за образа на този великъ апостолъ дава нашиятъ поетъ-революционеръ П. К. Яворовъ:

„Гоце бѣше оня прославенъ войвода, когото цѣлъ народъ възпѣва въ своитъ пленителни и задушежни пѣсни. Той бѣше войводата, който говори, че негова е майка — земята македонска, неговъ родъ, роднини — сговорна дружина. . .

„Бѣло арнаутско фесче, съ черенъ наоколо шалъ,

покриваше не твърде голъма обла глава. Сива шаечна куртка, сиви шаечни панталони — или опнати до колъне оръхови чешири въ пристегнати опинци — очертаваха правилните форми на срѣденъ ръстъ. Облѣчено само въ лѣвия ржжавъ тъмно-сиво кепе, полуметното и съ повлѣчена дѣсна пола, предаваше особено дивна прелестъ на цѣлата горда осанка. Съ кама, револверъ и патрондашъ на кръста, съ праметната презъ рамо свѣтла манлихера, Гоце приличаше на нѣкакво божество.

Китни тъмно-кестеняви коси се подаваха на високо чело, подпрено отъ леко смръщени вежди. Валчесто и мургаво лице се озаряваше отъ голъми кафяви очи, съ погледъ обикновено кротъкъ, но готовъ да заблести като ножъ, при най-малка тревога.

Правиленъ римски носъ, поизвити подъ него голъми мустаци, съ ноздри жадно дишащи, обличаваше горещината на неговото сърдце. Обрисувани въ неопредѣлена усмивка, едва подути устни и хубаво закръгленъ подбораникъ, свидетелствуваха, може би, за едно пламенно чувство, дълбоко поетично въ сжщността си. И въ този общъ видъ имаше нѣщо извънредно нѣжно и сжщевременно заповѣдническо, нѣщо кой знае какъ, мечтателно и винаги стремително и победно. Въ този общъ видъ бѣше самия Гоце — въ своята мисълъ, въ своето чувство, въ своето дѣло, въ цѣлия свой животъ.

На 21 априлъ 1903 г., еледъ непосилна и упорита революционна дейность, Гоце падна убитъ отъ турски куршумъ при с Баница (Сѣрско).

Ето какъ неговиятъ другаръ, очевидецъ, Михаилъ Чаковъ, описва последните минути отъ живота на Гоце:

„Излѣзохме и тръгнахме по улицката. Благодарение, че уличките бѣха тѣсни и кривуличеха между кжщитѣ, неможаха да ни забележатъ. Излѣзохме всички 14 души, съ изключение на Г. Радевъ, който напусна селото още презъ нощта, безъ да се обади никому. Стигнахме края на селото и последната кжща оставаше отъ лѣво отъ насъ. Вървѣхме по полянката, но на среща ни, на около 35—40 крачки отстоятъ дуварчетата, 60—70 см. високи, съ каквито сж заградени нивята. Както вървѣхме двамата напредъ, отзадъ дуваритѣ аскерлиитѣ вече се показваха съ насочени къмъ насъ пушки.

Гоце вече ги видѣ и, както носѣше пушката на лакъта на лѣвата си ржка, извика: „Вѣрата ви, мръсна!“ Първата пушка той изгърмѣ. Всички залѣгнахме по земята и Гоце, застаналъ правъ, пълни пушката. Като лудъ извикахъ му: „Лѣгай, Гоце“. Легна, но при самото лѣгане, прониза го единъ куршумъ въ лѣвата грѣдъ и той падна върху пушката си. На първо време разбрахъ, че той се закрива, обаче, като сложи дветѣ ржце и направи опитъ да се повдигне, гледайки къмъ другаритѣ които се бѣха прѣснали покрай дуvara на кжщата каза последните думи: „Ахъ, момчета, рани...“ и издѣхна. Веднага го хванахъ за дѣсния царвулъ, както бѣше легналъ по очи, и колкото гласъ държи, викахъ: „Гоце, Гоце!“ Никакъвъ отговоръ. Изгасна за винаги юначната натура“.

Химнъ на Костурчани

*Азъ съмъ костурчанинъ
На славни дѣди потомъкъ,
Юначенъ българинъ,
Здравъ гранитенъ отломъкъ.*

*Предъ олтаря родний
Всичко сме жертвували
Животъ, имотъ, сили
Волно сме принасяли.*

*Наший станъ юначенъ
Где не се е вестявалъ,
Наший гласъ гърмевенъ
Где не е проехтявалъ?*

*Грамось, Каймакчаланъ
Навредъ сме кръстосвали
Въковенъ тиранинъ
Всжду сме сразявали.*

*Свойта кръвъ юнашка
Сме храбро проливали,
На свойто потомство
Скрижалъ съ нея писали:*

*„Любете край родний,
Китни наши балкани:
Тъ васъ откърмиха
Юначни великани.*

*Нека не вилнятъ
Надъ родни ви огнища
Врази що бѣснятъ
Надъ прагъдни гробища.*

*Дружно работете
Всичко ви жертвувайте
Врази разгромете
Далечъ ги прогонете“.*

*Катъ потомъкъ тѣхенъ
Достойно, благодарно
Ще да нося гордо
Туй име благородно.*

*На нашто потомство
Свещенъ оставямъ заветъ
Противъ черно робство
Всѣкъ да ратува навредъ.*

*Азъ съмъ корсурчанинъ...
На славни дѣди потомъкъ
Юначенъ българинъ
Чистъ стоманенъ отломъкъ.*

† Мих. Николовъ
1 августъ 1935 г.

Бѣгли спомени отъ революционното Костурско

(По случай 30 години отъ трагичната кончина на Лазаръ попъ Трайковъ и неговитѣ другари)

Презъ 1894 г. и въ Костурско, най-югозападния край на Македония, се поставиха основитѣ на В. М. О. Р. О. Презъ 1896 г. апостоли-носители на революцията въ тоя край сж едва завършилиитѣ гимназия Лазаръ п. Трайковъ отъ с. Дѣмбени и Кузо Стефовъ отъ с. Загоричени. . .

Презъ лѣтото на 1901 г. Ванчо отъ Кичевско, дѣненъ членъ на Организацията, се предава на турцитѣ. Подъ списъкъ съобщава на властѣта всички запомнени организационни работници. Почнаха масови тѣрсения и арести. Между последните сж и водачитѣ п. Трайковъ и Стефовъ. Последниятъ, по пжта за Корча, успѣва да избѣга отъ конвоирачитѣ го запитиета и стана фераръ (нелегаленъ);

обаче, маса интелигентни и селяни-работници попаднаха въ затворитѣ въ Костуръ и Корча; други — емигрираха; трети безъ време забѣгнаха въ току-що образуванитѣ революционни чети. Ванчовата афера нанесе голъми пакости на дѣлото. . .

Презъ м. декемврий 1901 г. въ Костурско идва вожда на Организацията — Гоце Дѣлчевъ. На 1 януарий 1902 г. той гостува въ Загоричени. Съ него сж и мѣстните водачи: Попъ Трайковъ, Стефовъ, Московъ, Чекаларовъ, Кляшевъ. Съ Гоце бѣха още Марко Лерински и Петровъ. Гоце останалъ възхитенъ отъ констатираното въ Костурско и сочелъ последното за примѣръ на много околии.

Гоцевото гостуване въ Загоричени на Васи-

ловъ-день, на който денъ загориченци, по обичай, се маскиратъ и играятъ на „ешкилари“ и „сурати“, не мина току-така. По донесение на единъ нещастникъ — Илия п. Рали — пострадаха загориченците: Маслина Грънчарова, Вангелъ Шпатовъ, Петъръ Марковъ, Григоръ Шпатовъ, Дине Фаля и др., които цѣла година и половина прекараха въ Костурския и Корчански затвори. . . *

Презъ м. февруарий 1902 г., въ сражение съ турския аскеръ въ с. Шестеово загина единъ отъ водачите на Костурско — смѣлия, безстрашния Кузо Стефовъ, убитъ заедно съ сгоденицата си, — Василка, учителка въ сщото село. *

Презъ лѣтото на сжщата година, следъ ожесточено сражение съ цѣла рота аскеръ, загина и младия, многообещаващъ, симпатичния водачъ Лазаръ Московъ отъ с. Дѣмбени, убитъ въ с. Вишени, заедно съ предання на Организацията Колю Вишенски. Годината 1902, следователно, съ предателството въ Загоричене и съ незамѣнитѣ жертви — Стефовъ и Московъ — не бѣ щастлива въ революционно Костурско. . . *

Къмъ края на лѣтото презъ 1902 г. въ Костурско, съ голѣма и добре екипирана чета, пристигна полк. Янковъ, родомъ отъ с. Загоричени. Откритъ случайно, надъ се Бобища даде голѣмо сражение, за което сражение и днесъ се пѣе пѣсень на загоричски диалектъ. Следъ неуспѣха да вдигне въстание въ тоя край, къмъ края на сжщата година, поради недоразумения съ мѣстнитѣ водачи, Янковъ напусна Костурско. Оставената отъ него чета подъ войводството на П. Гайковъ, при едно кръвопролитно сражение съ турски аскеръ въ с. Бобища, цѣлата чета загина низъ бабицкитѣ усои. . . *

Въ началото на 1903 г. въ Костурско идва и Борисъ Сарафовъ. И той, както Дѣлчевъ, останалъ въ възторгъ отъ виденото, отъ констатираното. Той не допускатъ, че въ Костурско, най-близкото до Елада, ще намѣри, ще види организирано всичко — и младо и старо, и учено и просто — всичко, безъ разлика на полъ. . . Подушила, обаче властѣта, че въ Костурско е пристигналъ голѣмия комита Сарафовъ, властѣта поставя въ движение всичко турско. Къмъ края на м. априль, Сарафовъ, заедно съ мѣстнитѣ водачи, е въ с. Смърдешъ. Узнали за това посещение на голѣмитѣ комити, голѣми маси турски войски и башибозуци обграждатъ селото, съ надежда, че ще избиятъ страшнитѣ комити. Горкитѣ турци! Едно дипъ добре не сж могли да знаятъ: че въ Костурско, въ с. Смърдешъ, въ най-добре организираната частъ на Костурско, не ще могатъ да изпълнятъ заканата си! . . . Защото, още преди съмване, отъ всички околни села се явяватъ въоръжени селяни въ помощъ на обезаенитѣ чети и ги освобождаватъ. . . И когато турцитѣ, не успѣли да стоварятъ сопата си върху коня, пострада самара — изгориха родното село на Чекаларовъ и Кляшевъ. . . *

Великденъ 1903 г. Въ с. Загоричени, на второ

Църковно-училищното дѣло въ гр. Тетово и околията

Въ турско време гр. Тетово бѣше околийски центъръ и спадаше въ Скопския вилаетъ.

Тогава околията броеше 63,980 жители, отъ които 22,840 българи-екзархисти, 13,750 турци, 26,190 албанци и др., а самиятъ градъ — 8,500 българи,

Възкресение, грамадната черква е препълнена съ богомолци. Великденъ е, загориченци празнуватъ. Предупредена, може би, само „комисията“, никой не подозира, че денемъ, на пладне, на Великденъ, ще дойдатъ чети. Загориченци си празнуватъ. И его като изъ невиделица, не вече въ селото, както обикновено нощно време, а денемъ, на пладне, ве черквата, начело съ Манолъ Розовъ, цѣла рота. . . комити! . . . Трето възкресение е въ Загоричени! Следъ черковния отпущкъ, отъ черковния амвонъ, Манолъ Розовъ, Ив. Поповъ, Н. Андреевъ и Н. Трифоновъ предупреждаватъ празнуващитѣ загориченци да сж готови, тъй като многоочакваниятъ денъ за разплата съ читака наближава. . .

Следъ всичко това въ храма Господень, на селския мегданъ „Срѣдъ село“, млади моми и момци се веселятъ и се люлѣятъ на люлките. Наскачали на тѣхъ, заедно съ загориченци, пѣйки революционни пѣсни, комититѣ празнуватъ Великдена! Хуриетъ е въ Загоричени! . . . *

Презъ май 1903 г., издебнати надъ с. Дѣмбени, при мѣстността „Локвата“, мѣстни чети, подъ началството на Лазаръ п. Трайковъ, дадоха най-люютото и кръвопролитно сражение въ Костурско. Костурчани се биха славно и ожесточено. 13 четника и войводата Дичо Антоновъ намѣриха смъртъта си.

За това кръвопролитно сражение революционерътъ-поетъ и водачъ Лазаръ п. Трайковъ посвети голѣмо и великолепно стихотворение, въ което още по-великолепно възпѣва сражението. . . *

Следъ изгарянето на Смърдешъ, следъ Великденскитѣ тържества въ Загоричени и следъ кръвопролитното сражение при „Локвата“, не оставаше съмнение, че многоочакваниятъ денъ за разплата съ 500-годишния тиранинъ не е далечъ. Всѣки смѣташе, всички си шушукаха, че скоро робътъ ще премѣри силитѣ си. . . *

На многоочаквания денъ — Илинденъ — Костурско не бѣ последно. Близко 2000 въоръжени възстаници, отъ 20 юлий до 14 августъ 1903 г., цѣли 25 дни, бѣха господари въ околията. Истинска република презъ Илинденската епопея — това бѣ Костурско! Цѣли 25 дни македонското знаме се развѣваше надъ Клисурса и Невѣска. Всички, и стари и млади, безъ разлика на полъ, вѣрваха, че многоочакваната свобода — и то безъ жертви — се постигна. Както сега си спомнямъ, какъ, иначе възрастни хора, мжже и жени, си шушукаха: „Ето, на, грошче давамъ, турчинъ да вида“. . . Но, уви! Само за 25 дни! . . . *

И единъ следъ другъ всички тамъ кости сложиха: Лазаръ п. Трайковъ и Кузо Стефовъ; Лазаръ Московъ и Манолъ Розовъ; Пандо Кляшевъ и Василъ Чекаларовъ; Митре Влаха и Н. Андреевъ; Кършаковъ и Новачко; Стерьо Стерьовски и Цильо Кономладски; Дичо Антоновъ и Петъръ Погончевъ; Лаки Поповски и Кузо Поповъ. И много още знайни и незнайни! . . .

Да бжде вѣчна славата имъ! Спиро Василевъ

турци 9,000, албанци 500 и цигани 1,200 — всичко 19,200 жители.

Сега Тетовско влиза въ Югославия, Вардарска бановина.

Градътъ е разположенъ въ политѣ на Шаръ пла-

нина, отъ която буйно слиза рѣка Пена (Тетовска)*) и пресича града, чийто градини изобилно напоява. Малко по надолу се втича въ р. Вардаръ. Последната минава презъ равно поле, известно съ името Тетовско или *Пологъ*.

Тетовското поле — по-право долина, е заградено отъ разклоненията на Шаръ и отсреща вѣчнозелената Суха-гора. Планинитѣ придаватъ на тая мѣстност единъ особенъ чаръ и обръщатъ тоя край въ приятенъ курортъ.

Плодородието е приказно: прочути сж тетовскитѣ „благі ябълки“ и едритѣ сладки кестени.

Понеже долината е гъсто населена, нѣма достатъчно работна земя, та голѣма частъ отъ жителитѣ отиватъ на гурбетъ въ България, Ромъния, Цариградъ и пр. Мохамеданитѣ, предимно албанци, се занимаваха презъ турско време съ изработване на оржии и поправка на такова.

Тетовско е изолиранъ край, затова нравитѣ и обичаитѣ на населението сж запазени въ тѣхната първична чистота.

Тетовско никога не е бивало докоснато отъ грѣцката пропаганда; грѣцкия езикъ и богослужение никога не е прониквалъ тукъ.

Въ околността му, близо до с. Лешокъ, се намира манастира Св. Атанасий, дето се е подвизавалъ въ първата четвъртина на XIX в. като неговъ възобновителъ и игуменъ единъ отъ първитѣ будители на българския народъ, а именно незабравимия иеромонахъ Кирилъ Пейчиновичъ, родомъ отъ с. Теарци (Тетовска околия), който презъ 1816 година обнародва своята книга „Огледало“. Въ предговора е казано: „Мислитѣ тукъ — доле сж предназначени за нуждитѣ и за употреблението на най-простия български езикъ“, а въ друга една негова книга „Утешение на грѣшницитѣ“ (1840 г. въ Солунъ) личи: „Долнитѣ мисли сж писани на простейши български езикъ отъ Тетово и Скопѣ“.

Въ поменатия манастиръ отъ 1818 година вече редовно сжществуваше училище на славянски езикъ. Презъ 1832 година въ града учителствува Христо Чулковъ, възпитаникъ на Дебърския манастиръ. Въ 1854 год. се съгради голѣмо училищно здание съ десетъ стаи.

Презъ 1867/68 учебна година тамъ е билъ главенъ учителъ знаменитиятъ огненъ ревнителъ за българско съзнание Йорданъ х. Константиновъ Джинотъ отъ Велесъ; тогава училището се издигнало високо и ученицитѣ сж дохождали отъ Велесъ, Гостиваръ, Кичево и пр.

*) Оше и „Потокъ“.

Презъ време на църковнитѣ борби, тетовчани взеха участие чрезъ тѣхни делегати.

Хлѣбарскиятъ еснафъ въ Цариградъ, всецѣло отъ членове изъ Тетовско, взе масово участие въ голѣмитѣ демонстрации при заточването на българскитѣ владии Иларионъ Макариополски, Паисий Пловдивски и пр.

Съгласно чл. 10 отъ Сулганския ферманъ за учредяване на екзархията, скопската епархия, въ която духовно спадаше и Тетовско, подлежеше на *истиямъ* (преброяване), за да влѣзне подъ ведомството на българската църква. Преброяването стана и нито единъ християнинъ не се озова въ полза на патриаршията. Вследствие на тоя истиямъ, скопската епархия се причисли къмъ екзархията.

До 1875 година църковно-училищното дѣло се развиваше правилно. Събитията отъ 1876, 1877, 1878 — сърбско-турската война, сръдногорското възстание и руско-турската война — почти спрѣли тоя вървежъ и добититѣ резултати едва не се изличиха.

Следъ утихването на духоветѣ, а именно отъ 1880/81 учебна година, започва едно животворно повѣване въ черковно-училищното дѣло на гр. Тетово и Тетовско. Въ това отношение много е допринесълъ стариятъ учител Андрей Стояновъ, който е ръководилъ училищното дѣло дълги години.

Презъ 1883/84 год. въ града има пълно основно училище съ 150 ученици и се отваря и първи класъ. Отъ тогава училището минава подъ ведомството на Екзархията.

Презъ 1886/87 учебна година въ тетовска околия има 13 училища основни, отъ които въ града 2 (мжжко и девическо), 14 учители, (въ града 5 (1 ж.) и 636 (60 ж.) ученици (въ града 135).

Класното градско има I класъ съ 4 даца.

училища	уч-тели	ученици въ околията
1891/92 г. 14 (1 ж.)	16 (2 ж.)	944
1896/97 „ 26 (1 ж.)	38 (6 ж.)	1498 (350 ж.) „
1899/900 „ 23 (1 ж.)	37 (7 ж.)	1494 (223 ж.) „

Презъ 1911/912 уч. год. има:

	учители . . .	ученици ж.
15 основ. училища въ селата	15(2)	642(200)
3 „ „ въ града	13(5)	814(365)
1 класно (I, II и III) „	4	42(6).

При класното училище сжществуваше библиотека съ 587 разни прочитни книги. За издържка на училищата въ града сж дадени презъ 1911/12 год. 20,285 гр. зл. за града и 39,467 гр. за селата.

Девическо отдѣлно училище е открито пръвъ пжтъ презъ 1886 год., а III класъ презъ 1891/92 г. Ил. Ив.

Христо Николовъ Усталъковъ

Отмина още единъ скроменъ ратникъ на Македонското освободително дѣло. На 13 м. м. въ гр. Пловдивъ се помина следъ дълго боледуване Христо Николовъ Усталъковъ. Роденъ на 23 май 1860 г. въ Бугариево — Солунско въ онази тъмна епоха, когато подъ влиянието на 5 вѣковното духовно и политическо робство въ селата, макаръ и така близко отстоящи до Солунъ, още не бѣше проникналъ духа на възраждането, покойниятъ трѣбваше да се учи на грѣцки въ грѣцко училище, следъ заврѣшването на което става даскалъ въ родното си село. Но не за дълго. На младини още напуска салото и се настанява въ гр. Солунъ на работа, кждето благодарение на предприемчивостта и трудолюбието успѣва да си извоюва като търговецъ

едно почетно мѣсто между българщината въ града.

Обаче грижитѣ за личното преуспѣване въ живота не му отнематъ възможността и желанието да се отдаде, съ жаръ присжща за онѣзи времена, на народното-културно-просвѣтно-освободително дѣло. И така, той, съвмѣстно съ нѣкои по-събудени сѣселани, единъ отъ които е известниятъ свещеникъ Стаматъ Танчевъ, ставатъ причина да се премахнатъ грѣцкитѣ училища, както въ родното му село, така и въ много други, и на тѣхно мѣсто да се откриятъ български училища, за да могатъ децата да се учатъ на родния си езикъ и въ черквитѣ да почнатъ да служатъ на български езикъ.

Взималъ винаги живо участие въ духовното и политическо възраждане на българитѣ въ гр. Со-

лунъ, той постоянно е избранъ или църковенъ настоятелъ, или общински съветникъ, или училищенъ настоятелъ.

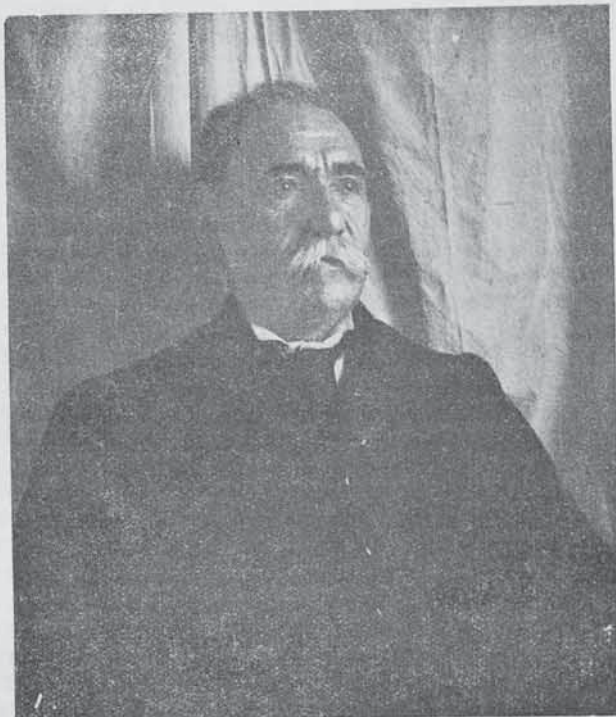
Благиятъ характеръ, трудолюбието и почитеността му извоюватъ всеобщи симпатии и довѣрие, така че нѣколко години преди Балканската война, когато българската община въ гр. Солунъ иска да построи собствено здание за първоначално училище въ българския кварталъ, въ така наречената „Кукушка махала“ и турскитѣ власти подъ известни съображения отказаха това право на българската община, последната трѣбваше да прибѣгне до единъ заобиколенъ начинъ и възложи на Христо Ник. Усталъковъ съ сръдства — частъ на общината и частъ събрани по негова инициатива отъ по-заможнитѣ граждани — да построи сградата за училище, като частенъ собственъ домъ, съ всички права на лична собственостъ предъ турскитѣ власти и да го дава „подъ наемъ“ за училище. Макарь и подозренъ отъ турскитѣ власти, той успѣва отлично да извърши възложената му работа и не следъ много децата на този чисто български кварталъ се учеха въ една удобна, хигиенична и привѣтлива сграда.

Дойде обаче Балканската война съ своя злополученъ край и той трѣбваше да сподѣли участието на своитѣ събратя, да напусне роденъ край и придобити съ толкова честенъ и почитенъ трудъ домъ и имотъ и да намѣри прибѣжище въ братска България. И тукъ не престава да се интересува и да работи по силата на възможноститѣ на дѣлото на побитата си родина. Покойниятъ смъртта го заварва като подпредседателъ на д-во „Илинденъ“ въ гр. Пловдивъ.

Последното му и може би най-благородно дѣло на покойния бѣ това, дето съ цената на много жертви — материални и морални — успѣ да ликвидира съ въпросното училище, въпрѣки немалкото прѣчки на гръцкитѣ власти, и цѣлата сума получена отъ тази ликвидация, възлизаща на около 2,000,000 лв., вложи на разположение на съответнитѣ македонски институти за продължение на дѣлото, на което

така горещо и безкористно служи.

Всичкитѣ тѣзи негови качества бѣха създали на скъпия нашъ събратъ най-отлични симпатии и

Христо Николовъ Усталъковъ

обща непринудена почитъ въ цѣлата Пловдивска емиграция, която взе най-живо участие въ неговото погребение.

Богъ да го прости. Вѣчна да бѣде неговата паметъ. Нека достойнитѣ му наследници следватъ пътя на най-достойния между достойнитѣ граждани на нашата измъчена страна. Нека това имъ послужи и за утѣха въ голѣмата скръбъ, която ги постигна.

Явна благодарность

Семейството на починалия на 13 м. м. въ гр. Пловдивъ Христо Николовъ Усталъковъ, родомъ отъ с. Бугариево — Солунско, членъ на Илинденската организация въ България и Благотвор. посмъртна каса при сжщата, подпредсед. на Д-во „Илинденъ“ въ Пловдивъ, искава най-сърдечна благодарность както на Настоятелството така и на онѣзи членове на Пловдивското дружество „Илинденъ“, които взеха участие въ погребението, за издадения некрологъ, за произнесеното слово предъ клуба на мак. организация отъ председателя на

сжщата г. Ив. Димитровъ и на всички, които изказаха съболезнования и придружиха телнитѣ останки на покойния до вѣчното му жилище.

Благодаримъ сжщо на ръководното тѣло на „Илинденската организация“ за дето така безотложно ни изпрати чрезъ Пловдивското д-во „Илинденъ“ отъ Благотвор. посм. каса 5000 лв.

Пловдивъ, 18 V 1937 год.

Отъ опечаленитѣ синове:
Петъръ, Никола и дъщеря:
Георгия

Паметно утро за Гоце Дѣлчевъ въ Варна

На 9 май т. г., по случай 34 години отъ смъртта на легендарния и великъ илинденецъ Гоце Дѣлчевъ, въ салона на д-во „Черноморски юнакъ“ се даде тържествено паметно утро отъ младежката културно-просвѣтна група „Г. Дѣлчевъ“ при Варненското македонско благотвор. братство „Т. Александровъ“.

По своята програма и изпълнението ѝ, утрото правѣше честь на устроителитѣ младежи отъ групата, чийто патронъ е покойниятъ Гоце.

То се откри съ събрани думи отъ подпредседателя на младежката група г. Никола Чанковъ, следъ

което, съ вдигане завесата, на специално декорираната за цѣлата сцена, изпъкна възпоменателната картина съ пленителния образъ на покойния Гоце съ димящия жертвеникъ предъ него. Въ това време тихата, тжжна и умирнителна мелодия на „Покойници“ задъ сцената, присѣдини и вълнуващата възпоменателна мисль за паметта на великия нашъ другаръ-покойникъ и причини още по-голѣмо умиление на всички присѣтствующи — негови почитатели и другари, които смирено стоещи отдадоха му поклонъ.

Следъ това сценично възпоминание за покойни-

ка, последваха Шуми Марица и Марша на свобода, изпълнени от Мл. см. хоръ, изслушани също на крака. За личността и дѣлото на Гоце говори учителя Д. Евтимовъ, следъ което се изпълни и концертната частъ на специалната за случая програма.

При изпълнение програмата, освенъ Мл. см. хоръ,

особено се проявиха и направиха отлично впечатление съотдѣлни номера младежитъ П. Марковъ, Г. Таневъ съ Ап. Конаковъ и малкия Б. Райчановъ — уч. отъ осн. училище на цигулка, който нѣколко пѣти биде извиканъ на бисъ съ аплодисменти.

Трѣбва да се съжалева, обаче, че това хубаво патриотично утро не се посети масово. Копитаръ

Щедра дарителка

Единъ примѣръ за подражание

Киро Патеровъ отъ с. Загоричени, Костурско, е осиновилъ бедното дете-сираче Христо, което праща да се учи въ Солунската гимназия. По-късно Киро приютава въ къщата си и 5-годишното сираче Хрисанта. Тия две деца, като порастватъ, той ги задомява. Отъ него тѣ сж наследили доста имоти. Държали сж ханъ въ Солунъ, известенъ подъ името „Патера-ханъ“. Отрасли при благородни хора, благодарение на възпитанието, което сж получили, тѣхниятъ ханъ става мѣсто за приютаване бедни и нуждающи (е не само отъ родния имъ край, но и отъ цѣла Македония. Христо умира по-рано отъ жена си, но тя, изпълняйки волята на покойния си съпругъ, прави завещание, като внася: 300.000 лева въ Св. Синодъ — образува се фондъ, който единъ денъ да послужи за откриване сиропиталище въ родното имъ мѣсто — Загоричени, а къщата имъ въ София, ул. „Овче-поле“, дарява на сиропиталище „Битоля“, като незабрави и нѣкои роднини на мъжа си.

Хрисанта Патерова почина на 27. III. 1937 г., на 75-годишна възраст въ София, като остави мили и ценни спомени между тия, които имаха случай да се запознаятъ и се срѣщатъ съ нея. Мила,

скромна и трудолюбива и пестелива домакиня, прекарала цѣлия свой животъ въ благоточиние и състрадание къмъ ближнитъ си, покойната наша съотечественица въ последнитъ минути на своя животъ неможеше да не помисли за клетитъ македонски българчета, които безъ сиропиталище „Битоля“ биха загинали въ мизерия и въ пълна нищета. Преди своето издихание тя не можеше да не пожелае да подкрепи членкитъ на Македонското дружество, които влагатъ най-усилени грижи и трудъ за намиране срѣдства по издържането на повѣренитъ имъ 100 македонски сирачета, на които се дава възможност не само да бждатъ нахранени, облѣчени и обути, но и да чувствуватъ нѣжнитъ отношения и ласки на своитъ възпитателки, които се поставятъ напълно въ положението на загиналитъ тѣхни майки, като гледатъ да създадатъ отъ своитъ питомци честни и достойни граждани и майки, отъ каквито българскиятъ родъ толкова много се нуждае.

Миръ на праха на щедрата дарителка! Богъ да упокои нейния духъ!

Дано примѣрътъ ѝ послужи за урокъ и за наизидание между нашитъ съотечественици! Аминъ!

Политически отдѣлъ

Развиването и заякчаването на новата италианска империя (макаръ и още не официално всепризната) и бързото въоръжаване и мобилизиране на материалнитъ сили на Германия (моралнитъ ѝ сили сж отдавна мобилизирани) за осигуряване на една по-голяма външна свобода за материално развитие и напредване бѣха два отъ най-значителнитъ фактори въ европейската политика до последно време. Тѣ, изглежда, ще останатъ и за напредъ такива — да ги наречемъ съ модерната и удобна дума — динамични фактори, толкова по-вече като се създаде и доста здравата политическа връзка помежду имъ, известна подъ формулата: „Осъ Берлинъ—Римъ“.

Германия и Италия, установили неотдавна една задружност по външно-политически, европейски въпроси, която не е наистина съюзъ, но все пакъ е нѣщо доста близко до съюзъ, продължаватъ да водятъ борба за разширение на свои права и за осигуряване на стопански или други придобивки вънъ отъ своитъ сегашни граници и въ тая си борба тѣ срѣщатъ, като противници или най-малко като пречки, главно Великобритания и Франция.

Тия две велики сили се изпречватъ срещу първитъ две сили, преди всичко, за да не допуснатъ ошечяване на свои интереси (английски: — колоннитъ въ Африка и господство въ Срѣдиземно море, а френски: — сжщо въ Срѣдиземно море и на европейския континентъ) и още — за да не допуснатъ образуване на блокъ отъ авторитарно управлявани държави, който би пречилъ косвено на вътрешния животъ въ тия две демократично управлявани страни; който би могълъ да осуети установяването и утвърдяването на принципа на свободно сътрудничество на държавитъ въ името на общоевропейскитъ интереси и би увредилъ принципа на равноправието и възможноститъ за независимъ животъ, еднакво за малки или голѣми, за слаби или за силни държави, — принципъ, възприетъ, поне на теория отъ Обществото на народитъ.

Така раздѣлена вертикално на две голѣми групи, намиращи се въ много обтегнати отношения помежду си, Европа се намира по срѣдата между две опасни огнища на революционни борби — Между Испания и Съветска Русия. Това е истински кръстъ, на който се разпъватъ народитъ на Европа и не се вижда въ нощта на тия мъжки зарята на облекчението.

Срещи и конференции между отговорни държавници отъ разни страни ставаха непрекъснато все въ името на добри идеи за общо успокояване, за разумно уреждане на стари, неразрѣ-

шени, и сега възникващи нови въпроси между народитъ. Отъ тия срещи, обаче, не се видѣ да се постигне нѣщо положително. Обратното: и презъ изтеклото, разглеждано въ настоящитъ бележки, време единичното нѣщо, което може да се установи като извършено на дѣло е — усиленото въоръжаване на всички, не само въ Европа, но по цѣлото земно кълбо.

На 6 априлъ т. г. министрът на външитъ работи въ Съединенитъ Северо-американски щати, г. Хълъ, отправи позивъ до всички държави да се откажатъ отъ надпреварването въ въоръженията, но никой не го послуша и собствената му страна продължи сжщо да се въоръжава.

На 23 май пакъ сжщиятъ тоя г. Хълъ, сега заедно съ президента г. Рузвелтъ, заявиха публично, че ще трѣбва да се направи нѣщо за общо уреждане на мира, но и тоя пѣтъ гласътъ имъ прозвуча като едно обрелно пожелание, безъ отзвукъ.

Френскиятъ министъръ на войната г. Даладье отиде въ Лондонъ и въ Манчестеръ на 21 априлъ т. г. да урежда нѣкои военни въпроси съ приятелска Англия. Една седмица следъ това въ Лондонъ отиде пакъ съ сжщата целъ френскиятъ министъръ на въздухоплаването г. Катъ.

По сжщото време (21 IV 1937) Хитлеръ се срещна съ унгарския министъръ на войната генералъ Рьодеръ. А тоя последниятъ, на 28 IV т. г. има среща въ Австрия съ австрийския министъръ на войната генералъ Ценеръ.

Да не говоримъ за честитъ срещи между представителитъ на висшето германско и италианско командувания, които станаха въ Римъ и въ Берлинъ. Генералъ Гьорингъ на два пѣти ходи, презъ априлъ и май, въ разстояние на 15 дена, въ Италия, дето има срещи съ г. Мусолини и съ военни лица.

А въ началото на м. юний самъ министъръ на войната въ Германия маршалъ Бломбергъ посети Италия и предъ него преминаха въ парадъ и бойни учения всички родове оружия отъ италианската войска.

Забележителното въ всичко това е, че това въоръжаване става съ една наглостъ, безподобна въ миналото и подъ общовъзприетата формула, че въоръженията се правятъ, за да се защитѣлъ мирътъ. Само като се погледне бѣгло на бюджетитъ на разнитъ страни, ще се види, че грамадни парични суми се харчатъ за въоръжаване, а общъ е поплакътъ, че търговията не върви, че стопанска криза задушана народитъ. При това положение, естествено е, трѣбва да се намѣри нѣкой отдушникъ, за да се освободи безболезнено съгняващата се и натоварваща се

съ електричество атмосфера над Европа. Инак всички, като обзети от страшна психоза, ще вървят все по навжтре, все по-надолу въ задънената улица, дето ги очаква само едно: разбиване на главите.

Къде е тоя отдушник? Кой ще го посочи? И, да се посочи — кой ще тръгне пръв, кой ще бже героият и мадрецът да тръгне към него?

Отдушникът за тоя момент нѣкои намиратъ въ следното: да се освободи търговията, да се гарантира свободната обмѣна на стоки, да се съживятъ пазаритѣ, да се оттеглятъ паритѣ отъ всичкитѣ извънредни порѣзки и да настѣпи едно стопанско, економическо установяване, при което да може по-лесно и по-разумно да се пристапи къмъ разрешаване и на политическитѣ въпроси, които сж отъ жизнено, сѣдбоносно значение особено за пострадалитѣ отъ войната страни.

Но това е мѣрка, която изглежда възможна само като отвлѣчена идея. На дѣло тя не може да се осъществи преди всичко затова, защото европейскитѣ народи и тѣхнитѣ политически ръководители и изразители живѣятъ не съ съзнанието предимно като стопански сѣщности, а съ съзнанието като национални политически сили съ исторически задачи, съ дългъ къмъ свои сънародници, къмъ утрешната национална сѣдба.

Европа е дълбоко и страхотнѣ национален конгломератъ. Национални традиции, честолюбия и амбиции — това сж реални сили въ Европа и, докато не се направи нѣщо за отстранение, ако не на всичкитѣ, поне на по-главнитѣ причини, които поддържатъ раздразнени и враждебни една на друга много отъ тия национални разновидности на стара и леснораздразняваща се Европа — не може да се очаква каквото и да е уреждане на европейскитѣ работи на основата на стопанскитѣ отношения.

Да вземемъ случаятъ съ Унгария, — сега една малка страна, но страна съ доста голѣмо политическо значение въ сѣрдна Европа. Милионитѣ унгарци, останали да живѣятъ подъ чуждо управление, може да сж въ стопанско отношение добре, може да се намѣрятъ лесно начини да бждатъ още по-добре, но, докато тѣ се чувствуватъ национално въ едно подчинение, нѣма да бждатъ задоволени нито тѣ, нито по-щастливитѣ тѣхни сънародници живущи въ Унгария и Унгария, естествено, нѣма да може да сътрудничи въ едно европейско уреждане, което не би предвиждало облекчение участъта на останалитѣ вънъ отъ Унгария унгарци, или дори прибирането имъ къмъ майката отечество. Така е и съ други нѣкои страни. Ето какъ се обяснява близостъта на Унгария къмъ ония велики държави въ днешно време — Германия и Италия, — които сж се обявили въ международната политика за приврженици на едно ново уреждане на европейскитѣ работи при зачитане, както на националното стопанство на народитѣ, тъй и на жизненитѣ имъ интереси, независимо отъ това, какво сж постановили едни не-

справедливи и насилнически договори за миръ отъ Парижъ.

Днесъ, собствено, имаме въ Европа едно сдружение отъ държави, сдружениетъ Германия — Италия, което се обявя за единъ новъ миръ — не този на парижкитѣ договори — при зачитане на правата на всички и безъ раздѣляне на народитѣ на победители и победени.

Двѣтѣ велики сили отъ това сдружение днесъ сж добре въоръжени и, порази особеното управление въ странитѣ имъ, представяватъ една внушителна военна — материална и морална — сила съ недостигната другде национална сплотеностъ и дисциплина въ всички национални отрасли. Тия две сили на нѣколко пѣти вече на дѣло показаха, че стремежътъ имъ за едно уреждане на европейскитѣ работи по тѣхна рецепта не е само едно словесно заканване или плашило, а иматъ и възможноститѣ и волята да вървятъ и да правятъ нѣщо въ тоя смисълъ по своя пѣтъ. Германия отхвърля всички ограничения на договора за миръ и си възвръща много нѣща, загубени поради него. Повикаха малко и мѣкнаха ония отъ противната страна. Приеха извършеното, защото Германия вече бѣ една независима и силна държава. Италия сжщо наложи съ своята, добита следъ войната, сила онова, което бѣ решила да направи въ Абисиния и изобщо въ Сръдиземно море.

Въ сѣщностъ днесъ за всички е абсурдно да се мисли за победители и победени и да се прави политика въз основа на тая предпоставка.

Известно е, че Малкото съглашение се образува и имаше известно оправдание за сѣществуването си само при предпоставката, че ще трѣбва да се запази онова положение, което се създаде следъ договоритѣ за миръ, редактирани въз основа на раздѣлянето на държавитѣ на победители и победени.

Съ разпадането на това построение, съ фактическото премахване на разликата между победители и победени и съ настѣпването, вследствие на това, на едно ново положение, характеризиращо се съ военно съвземане и възвръщане на много независимости на победенитѣ държави — Малкото съглашение изгуби главния смисълъ на сѣществуването си.

Не стигаше това — въ Бѣлградъ неотдавна пристигна на официално посещение и германскитѣ министъръ на външнитѣ работи г. фонъ Нойратъ, който отиде следъ това въ София и въ Будапеща.

Югославия проявява една трезвеностъ въ своята политическа ориентация и тъкмо е едно важноуказание, че е на тѣпило ново време въ европейския международен животъ и че е порасло и расте значението на довчера пренебрегванитѣ „победени“.

Изглежда Европа се приближава до нѣкой новъ остъръ завой. Къмъ тоя завой тя е гласкана още повече въ последни дни отъ военнитѣ сътресения въ Сѣветска Русия и отъ Испанскитѣ събития.

Изъ вестницитѣ и печата

Националенъ въпросъ

Известно е, че Ивайловградската околия е населена изключително съ бѣжанци, които напустили своитѣ китни родни мѣста, за да се заселятъ въ една планинска мѣстностъ, каквато е въ голѣмата си частъ Ивайловградската околия. Мнозинството отъ тѣхъ, свикнало въ родната си земя да се занимава съ производството на тютюнъ и пашкули, намира въ новото си мѣстожителство условия напълно пригодни за тѣзи култури и се отдаде напълно на тѣхъ. Населението на околията произвежда годишно между 700—1.000.000 кгр. тютюнъ и между 120—160.000 кгр. пашкули, които, при добра цена, задоволяватъ напълно нуждитѣ му. Това условие, въпрѣки всички несподоби, на-кара тѣзи изгнаници да останатъ на постоянно мѣстожителство въ този граниченъ, откъснатъ и отдалеченъ отъ вътрешността край, за да бждатъ и вѣренъ стражъ на окастрена и онеправдана Бѣлгария.

По силата на закона за селско-стопанско настаняване бѣжанцитѣ, презъ 1928 г. бѣха оземлени съ по около 30—40 декара земя и окжени съ полусрутени паянтови постройки, пригодни за всичко друго, но не и за жилища и помѣщения, тъй необходими за отглеждане на буби и запазване тютюна — главнитѣ производства, отъ които населението вадѣ прехраната си.

Следъ 8 години отъ оземляването имъ, най-после, презъ настоящата година, бѣжанцитѣ се викатъ да подпишатъ задължителнитѣ-договори, за да се смѣнятъ най-после собственици, макаръ и не напълно, върху ладенитѣ имъ имоти. Тѣ, обаче, оставатъ ужасени отъ размѣра на сумата, която трѣбва да плащатъ за този имотъ. Защото, нито сж предполагали, нито пъкъ може да се допусне, што една постройка, която струва не повече отъ 20—30.000 лева, да бжде оценена за 50—70.000 лева. Като се прибави и предвидената 8,5% годишна лихва начина отъ 1931 г., излиза, че кжщата, която струва 20—30.000 лева, ще възлѣзе на 80—120.000 лева и то до края на 1937 г. Нали това дълго олихвяване ще продължава до окончателното изпла-

щане на кжщата, както е предвидено — 20 години? На каква сума тя ще възлѣзе до края на срока?

Изглежда, че комисията, която на времето е правила тѣзи оценки, е гледала само да оформи това, като не се е съобразявала съ възможноститѣ на бѣжанеца, нито пъкъ съ условията на този край. Предназначението на самия законъ за селско-стопанско настаняване на бѣжанцитѣ е да даде препитание на бѣжанеца, като го снабди съ земя и жилище. Къде е оправдането, когато бѣжанецътъ не само нѣма да може да изкарва прехраната си, но ще стане така много задълженъ, че дори и внучитѣ му не би могли да доизплатятъ поетия дългъ. Това задължение плаши бѣжанеца и ние сме свидетели, какъ 99% отъ бѣжанцитѣ отказаха да подпишатъ договоритѣ.

Така ли е въ нашата южна съседка Гърция? Доколкото ни се простиратъ сведенията, тамъ по-другояче третиратъ бѣжанеца, настаненъ по протежение на границата. Той е освободенъ отъ много тежести, а и имотътъ му е даденъ на сравнително много ниска оценка.

Тѣзи високи оценки, утроени съ лихвитѣ до окончателното изплащане на имота, каратъ бѣжанеца да замисля изселване въ вътрешността. И ако навреме не се поправи това положение, не е далечъ деня, когато този край ще се обезбългаря, и то не по вина на самото население. Кой ще бжде тогава стражъ на границата?

За да не стане това, ние намираме единичката възможностъ въ това, да се опростятъ лихвитѣ по задълженията на покрититѣ имоти, пъкъ даже и една нова преоценка на сжщитѣ е наложителна. Съ това държавата нѣма да изгуби. Напротивъ, ще има едно уседнало население, отдало се на миренъ трудъ, за препитание и увеличение на националното богатство, а сжщевременно вѣренъ и смѣлъ стражъ на отечеството.

Време е да се поправи грѣшката. И то колкото се може по-скоро, за да не бжде късно.

Защото това е единъ националенъ въпросъ.

(„Завѣтъ“ бр. 643)

Позивът, отправен от министър-председателя на Турция г. генерал Исметъ Инюню, към българския печат да стане изразител на най-добритъ му пожелания предъ българския народъ, както и увърнения на държавника въ добритъ чувства на най-добро приятелство на Турция към нашия народъ, не може да не остави едно дълбоко впечатление по своята свършена искреностъ.

Г-нъ генералъ Инюню е изпълненъ съ надежда относно бъдещето на междубалканскитъ отношения. Всичко това ни радва и ние сме убедени, че се намираме предъ едно твърдение, пълно съ благоприятни изгледи.

Време е, обаче, отговорнитъ балкански държавници да грижено да се замислятъ да преминатъ къмъ осъществяване на надеждитъ. Днесъ-за-днесъ балканскитъ държави, земеписно и по минало близки, си оставатъ чужди и недостъпни помежду си. Една здрава приятелска политика предполага премахване на всички прѣчки, които отдалечаватъ една отъ друга балканскитъ страни...

Народитъ живѣятъ преди всичко съ търговия, стопански обмѣнъ и съ взаимна достъпностъ. Днесъ такава достъпностъ все още не съществува, а това значи, че липсва най-добрата и най-здравата връзка... „Миръ“, бр. 11025

Нови облекчения за бѣжанцитъ, пострада- литъ отъ войнитъ и др.

„Въ сношното си заседание Министерскитъ съветъ е приелъ наредба-законъ за измѣнение и допълнение на закона за уреждане на заемитъ, отпуснати по закона за селско-стопанско заселване на бѣжанцитъ и обезпечаване на поминѣка имъ.

Прибавени сж къмъ закона следнитъ алинеи:

Заемитъ за постройка на кжщи ставатъ изискуеми, когато кжщитъ сж изоставени и лицата сж въ невъможностъ, или пъкъ сж заселени, по закона, на други мѣста.

Кжщитъ на всички категории длъжници, поменати въ чл. 1 отъ закона, не могатъ да бждатъ описвани, продавани и изобщо отчуждавани за дългове къмъ държавата, общината или частни лица въ продължение на три години, начиная отъ 28 априль 1937 г. Може само да се налага секвестъръ върху доходитъ на тѣзи кжщи и то въ размѣръ на половината отъ тѣзи доходи.

Тѣзи измѣнения засѣгатъ бѣжанци, вдовици отъ войнитъ и въобще пострадали отъ войнитъ“.

(В. „Днесъ“ бр. 367)

РЪКОВОДНО ТЪЛО

НА

ИЛИНДЕНСКАТА ОРГАНИЗАЦИЯ

№ 486

11 май 1937 година

СОФИЯ

Телефонъ № 19-32

О К Р Ж Ж Н О

До г. г. Председателитъ на Дружествата „Илиндень“

ВЪ ЦАРСТВОТО

Господине Председателю,

Една отъ главнитъ грижи на Ръководното тѣло на Организацията ни и на редакцията на нашето списание „Илюстрация Илиндень“ е все по-доброто и по-доброто му списване, за да се издигне то до степенъта на едно отъ най-добритъ и най-интересни списания въ страната ни.

Естеството на нашата Организация — благотворителна, родолюбива и културно-просвѣтна — налага на нашето списание да бжде то хранилище на подвизитъ на отдѣлната личностъ и на масовото движение, блѣскавия резултатъ отъ които бѣ славната Илинденска Епопея. Ето защо най-настоятелно Ви молимъ да свикате членовѣ на Дружеството Ви и не членове илинденци на специално заседание, въ което да обясните гореказаното, което е желание и на X редовенъ конгресъ, и да настояте предъ всички да изпратятъ своитъ спомени и снимки, за да бждатъ публикувани въ списанието.

Наистина, не всѣки може да бжде дописникъ, но всѣки грамотенъ може да напише това, което е преживѣлъ и изпиталъ презъ време на борбата му за родъ и отечество. Ако ли пъкъ нѣкой даже е неграмотенъ, все може да намѣри грамотенъ роднина или приятелъ, който да изслуша и напише споменитъ му. Събранитъ по тоя начинъ материали ще бждатъ най-грижливо подбрани, преработени и следъ това ще бждатъ публикувани. Снимкитъ, следъ клиширането имъ, ще се връщатъ напълно чисти и запазени.

Само така, съ общи усилия, списанието ни „Илюстрация Илиндень“ ще може да разнообрази своето съдържание, да стане по-интересно и да изпълни задачата си — да издигне Организацията ни на подобающата ѝ висота въ нашитъ очи.

За да може списанието ни да е лѣтописна книга и на съвременния животъ на организацията ни, молимъ, изберете си изъ срѣдата на членовѣ Ви и единъ членъ-дописникъ, който своевременно да ни изпраща сведения за живота и дейността на дружеството Ви.

На край припомнюваме Ви чл. 27 отъ устава съ най-настоятелна молба. Всички членове на дружеството Ви да взематъ присърдце повелята на тоя членъ и приложатъ всички грижи за увеличаване числото на абонатитъ на списанието ни. Безъ това, каквото Ръководното тѣло и Редакцията да правятъ, единственото ни списание, достъпно и за най-широкитъ наши маси, рискува да прекрати съществуването си.

Съ братски поздравъ:

Председателъ: (п.) Д. п. Пандовъ

Секретаръ: (п.) Д. Спространовъ

Резерви и преносъ премии по тритѣ клона . .	454.018.600	„
Запасенъ фондъ по тритѣ клона	29.944.444	„
Фондове: благотворителенъ, предвидливостъ, несъбираеми вземания и др.	32.176.430	„

ВНИМАНИЕ!

ВНИМАНИЕ!

ЕВТИНЪ ТРИКОТАЖЪ

И ВСЪКАКВИ ВИДОВЕ

ДАМСКИ И ДЕТСКИ ЧОРАПИ **ДАМСКО И МЖЖКО БЪЛЪО**

отъ **ИНТЕРЛОКЪ** монете да намърите при

ГОЦЕ ИВАНЪ ГУЛЕВЪ

„БУЛЕВАРДЪ ДРАГОМАНЪ“ № 22

НА МНОГО ИЗНОСНИ ЦЕНИ

ТЪРСЕТЕ ЧОРАПИ И ТРИКОТАЖЪ СЪ МАРКА „ГИБЕТЪ“

ЖЕЛЪЗАРИЯ - БОИ

СТОЙЧО МЕТОДИ СТОЙЧЕВЪ

СОФИЯ, УЛ. „ПИРОТЪ“ № 76

Разполага съ всички видове желъзарски сто-
ки, технически инструменти, дърводѣлски
потрѣби, мебелни украшения, всички видове
бои, лакове, безири, масла, туткалъ, циментъ и други

■ **ЦЕНИ НАЙ-ИЗНОСНИ** ■